

د افغانستان انتقالي اسلامي دولت

د عدلي وزارت

رسمي جريده

فوق العاده كڼه

قانون اساسي افغانستان

در این شماره:

۱- فرمان شماره (۱۰۳) مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۶ رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان در مورد توشیح قانون اساسی افغانستان.

۲- قانون اساسی افغانستان.

۳- فهرست الفبائی (اندکس)

بسم الله الرحمن الرحيم

فرمان

رئيس دولت انتقالی اسلامی افغانستان در مورد توشیح قانون اساسی افغانستان

شماره: (۱۰۳)

تاریخ: ۱۳۸۲/۱۱/۶

بنام خداوند بزرگ و به آرزوی سعادت مردم نجیب و صلحدوست افغانستان، قانون اساسی جدید را که توسط لویه جرگه تاریخی ۲۲ قوس الی ۱۴ جدی ۱۳۸۲ هجری شمسی، منعقدۀ شهر کابل در ۱۲ فصل و ۱۶۲ ماده به اتفاق آراء تصویب گردید، توشیح و انفاذ آنرا اعلام می دارم.

از بارگاه خداوند متعال استدعا دارم تا این قانون اساسی با رعایت احکام دین مبین اسلام، تحکیم وحدت ملی، تحقق اهداف دموکراسی، اعمار جامعه مدنی، رفاه همگانی اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، مشعل راه دولت و مردم کشور گریده، صلح برابری و برادری را بین ملت افغانستان تأمین نماید.

ومن الله توفیق

حامد کرزی

رئيس دولت انتقالی اسلامی افغانستان

۶/ دلو/ ۱۳۸۲ هجری شمسی

شهر کابل

فهرست	
تعداد ماده	عنوان
	مقدمه
(۲۱ ماده)	فصل اول: دولت
(۳۸ ماده)	فصل دوم: حقوق اساسی و واجیب
(۱۱ ماده)	فصل سوم: رئیس جمهور
(۱۰ ماده)	فصل چهارم: حکومت
(۲۹ ماده)	فصل پنجم: شورای ملی
(۶ ماده)	فصل ششم: لویه جرگه
(۲۰ ماده)	فصل هفتم: قضاء
(۷ ماده)	فصل هشتم: اداره
(۶ ماده)	فصل نهم: حالت اضطرار
(۲ ماده)	فصل دهم: تعديل
(۷ ماده)	فصل یازدهم: احکام متفرقه
(۵ ماده)	فصل دوازدهم: احکام انتقالی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد الانبياء والمرسلين محمد صلى الله عليه و سلم وعلى آله واصحابه اجمعين.

مقدمه

ما مردم افغانستان:

- با ایمان راسخ به ذات پاک خداوند جل جلاله و توکل به مشیت حق تعالی و اعتقاد به دین مقدس اسلام؛
- با درک بی عدالتی ها و نابسامانی های گذشته و مصایب بی شماری که بر کشور ما وارد آمده است؛
- با تقدیر از فدا کاری ها، مبارزات تاریخی، جهاد و مقاومت بر حق تمام مردم افغانستان و ارج گذاری به مقام والای شهدای راه آزادی کشور؛
- با درک این که افغانستان واحد و یکپارچه به همه اقوام و مردم این سرزمین تعلیق دارد؛
- با رعایت منشور ملل متحد و با احترام به اعلامیه جهانی حقوق بشر؛
- به منظور تحکیم وحدت ملی و حراست از استقلال، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی کشور؛
- به منظور تأسیس نظام متکی بر اراده مردم و دموکراسی؛
- به منظور ایجاد جامعه مدنی عاری از ظلم، استبداد، تبعیض و خشونت و مبتنی بر قانونمندی، عدالت اجتماعی، حفظ کرامت و حقوق انسانی و تامین آزادی ها و حقوق اساسی مردم؛
- به منظور تقویت بنیاد های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و دفاعی کشور؛
- به منظور تأمین زندگی مرفه و محیط زیست سالم برای همه ساکنان این سرزمین؛
- و سر انجام، به منظور تثبیت جایگاه شایسته افغانستان در خانواده بین المللی؛

این قانون اساسی را مطابق به واقعیت های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی کشور و مقتضیات عصر، از طریق نمایندگان منتخب خود در لویه جرگه مورخ چهاردهم جدی سال یک هزار و سه صد و هشتاد و دو هجری شمسی در شهر کابل تصویب کردیم.

فصل اول

دولت

ماده اول

افغانستان، دولت جمهوری اسلامی، مستقل، واحد و غیر قابل تجزیه می باشد.

ماده دوم

دین دولت جمهوری اسلامی افغانستان، دین مقدس اسلام است.

پیروان سایر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی شان در حدود احکام قانون آزاد می باشند.

ماده سوم

در افغانستان هیچ قانون نمی تواند مخالف معتقدات و احکام دین مقدس اسلام باشد.

ماده چهارم

حاکمیت ملی در افغانستان به ملت تعلق دارد که به طور مستقیم یا توسط نمایندگان خود آن را اعمال می کند.

ملت افغانستان عبارت است از تمام افرادی که تابعیت افغانستان را دارا باشند.

ملت افغانستان متشکل از اقوام پشتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوچ، پشه یی، نورستانی، ایماق، عرب، قرغیز، قزلباش، گوجر، براهوی و سایر اقوام می باشد.

بر هر فرد از افراد ملت افغانستان کلمه افغان اطلاق می شود.

هیچ فرد از افراد ملت از تابعیت افغانستان محروم نمی گردد.

امور مربوط به تابعیت و پناهندگی توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده پنجم

تطبيق احكام اين قانون اساسى و ساير قوانين، دفاع از استقلال، حاكميت مى و تماميت ارضى و تأمين امنيت و قابليت دفاعى کشور از وظايف اساسى دولت مى باشد.

ماده ششم

دولت به ايجاد يك جامعه مرفه و مترقى بر اساس عدالت اجتماعى، حفظ كرامت انسانى، حمايت حقوق بشر، تحقق دموكراسى، تأمين وحدت مى، برابرى بين همه اقوام و قبائل و انكشاف متوازن در همه مناطق کشور مكلف مى باشد.

ماده هفتم

دولت منشور ملل متحد، معاهدات بين الدول، ميثاق هاى بين المللى كه افغانستان به آن ملحق شده است و اعلاميه جهانى حقوق بشر را رعايت مى كند.

دولت از هر نوع اعمال تروريستى، زرع و قاچاق مواد مخدر و توليد و استعمال مسكرات جلوگیری مى كند.

ماده هشتم

دولت سياست خارجى کشور را بر مبنای حفظ استقلال، منافع مى و تماميت ارضى و عدم مداخله، حسن همجواری، احترام متقابل و تساوى حقوق تنظيم مى نمايد.

ماده نهم

معادن و ساير منابع زیر زمينى و آثار باستانى ملكيت دولت مى باشند.

حفاظت و اداره املاك دولت و طرز استفاده درست از منابع طبيعى و ساير املاك عامه توسط قانون تنظيم مى گردد.

ماده دهم

دولت، سرمايه گذاريها و تشبثات خصوصى را مبتنى بر نظام اقتصاد بازار، مطابق به احكام قانون، تشويق، حمايت و مسئوليت آنها را تضمين مى نمايد.

ماده یازدهم

امور مربوط به تجارت داخلی و خارجی، مطابق به ایجابات اقتصادی کشور و مصالح مردم، توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده دوازدهم

د افغانستان بانک، بانک مرکزی دولت و مستقل می باشد.

نشر پول و طرح و تطبیق سیاست پولی کشور، مطابق به احکام قانون، از صلاحیت بانک مرکزی می باشد.

بانک مرکزی در مورد چاپ پول با کمیسیون اقتصادی ولسی جرگه مشوره می نماید.

تشکیل و طرز فعالیت این بانک توسط قانون تنظیم می شود.

ماده سیزدهم

دولت برای انکشاف صنایع، رشد تولید، ارتقای سطح زندگی مردم و حمایت از فعالیتهای پیشه وران، پروگرامهای موثر طرح و تطبیق می نماید.

ماده چهاردهم

دولت برای انکشاف زراعت و مالداری، بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و معیشتی دهقانان و مالداران و اسکان و بهبود زندگی کوچیان، در حدود بنیه مالی دولت، پروگرامهای موثر طرح و تطبیق می نماید.

دولت به منظور تهیه مسکن و توزیع ملکیتهای عامه برای اتباع مستحق، مطابق به احکام قانون و در حدود امکانات مالی، تدابیر لازم اتخاذ می نماید.

ماده پانزدهم

دولت مکلف است در مورد حفظ و بهبود جنگلات و محیط زیست تدابیر لازم اتخاذ نماید.

ماده شانزدهم

از جمله زبانهای پشتو، دری، ازبکی، ترکمنی، بلوچی، پشه یی، نورستانی، پامیری و سایر زبانهای رایج در کشور، پشتو و دری زبانهای رسمی دولت می باشند.

در مناطقی که اکثریت مردم به یکی از زبان های ازبکی، ترکمنی، پشه یی، نورستانی، بلوچی و یا پامیری تکلم می نمایند آن زبان علاوه بر پشتو و دری به حیث زبان سوم رسمی می باشد و نحوه تطبیق آن توسط قانون تنظیم می گردد.

دولت برای تقویت و انکشاف همه زبانهای افغانستان پروگرامهای مؤثر طرح و تطبیق می نماید.

نشر مطبوعات و رسانه های گروهی به تمام زبانهای رایج در کشور آزاد می باشد.

مصطلحات علمی و اداری ملی موجود در کشور حفظ می گردد.

ماده هفدهم

دولت برای ارتقای معارف در همه سطوح، انکشاف تعلیمات دینی، تنظیم و بهبود وضع مساجد، مدارس و مراکز دینی تدابیر لازم اتخاذ می نماید.

ماده هجدهم

مبداء تقویم کشور بر هجرت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و سلم استوار است.

مبنای کار ادارات دولتی تقویم هجری شمسی می باشد.

روزهای جمعه، ۲۸ اسد و ۸ ثور تعطیل عمومی است. سایر رخصتی ها توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده نوزدهم

بیرق افغانستان مرکب است از: سه قطعه با رنگ های سیاه، سرخ و سبز که به صورت عمودی، به اندازه های مساوی، از چپ به راست، در کنار هم واقع شده، عرض هر رنگ برابر نصف طول آن است و در وسط آن نشان ملی افغانستان قرار دارد.

نشان ملی افغانستان عبارت از محراب و منبر به رنگ سفید می باشد که در دو گوشه آن دو بیرق و در وسط آن در قسمت فوقانی، کلمه مبارک لا اله الا الله محمد رسول الله و الله اکبر و اشعه خورشید در حال طلوع و در قسمت تحتانی آن تاریخ ۱۲۹۸ هجری شمسی و کلمه افغانستان، جا داشته و از دو طرف با خوشه های گندم احاطه شده است.

طرز استفاده از بیرق و نشان ملی توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده بیستم

سرود ملی افغانستان به زبان پشتو و با ذکر الله اکبر و نام اقوام افغانستان می باشد.

ماده بیست و یکم

پایتخت افغانستان شهر کابل می باشد.

فصل دوم

حقوق اساسی و وجایب اتباع

ماده بیست و دوم

هر نوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است.

اتباع افغانستان اعم از زن و مرد در برابر قانون دارای حقوق و وجایب مساوی می باشند.

ماده بیست و سوم

زندگی موهبت الهی و حق طبیعی انسان است. هیچ شخص بدون مجوز قانونی از این حق محروم نمی گردد.

ماده بیست و چهارم

آزادی حق طبیعی انسان است. این حق جز آزادی دیگران و مصالح عامه که توسط قانون تنظیم می گردد، حدودی ندارد.

آزادی و کرامت انسان از تعرض مصون است.

دولت به احترام و حمایت آزادی و کرامت انسان مکلف می باشد.

ماده بیست و پنجم

برائت ذمه حالت اصلی است.

متهم تا وقتی که به حکم قطعی محکمه با صلاحیت محکوم علیه قرار نگیرد، بی گناه شناخته می شود.

ماده بیست و ششم

جرم یک عمل شخصی است.

تعقیب، گرفتاری یا توقیف متهم و تطبیق جزا بر او به شخص دیگری سرایت نمی کند.

ماده بیست و هفتم

هیچ عملی جرم شمرده نمی شود مگر به حکم قانونی که قبل از ارتکاب آن نافذ گردیده باشد.

هیچ شخص را نمی توان تعقیب، گرفتار و یا توقیف نمود مگر بر طبق احکام قانون.

هیچ شخص را نمی توان مجازات نمود مگر به حکم محکمه با صلاحیت و مطابق به احکام قانونی که قبل از ارتکاب فعل مورد اتهام نافذ گردیده باشد.

ماده بیست و هشتم

هیچ یک از اتباع افغانستان به علت اتهام به جرم، به دولت خارجی سپرده نمی شود مگر بر اساس معامله بالمثل و پیمان های بین الدول که افغانستان به آن پیوسته باشد.

هیچ افغان به سلب تابعیت و یا تبعید در داخل یا خارج افغانستان محکوم نمی شود.

ماده بیست و نهم

تعذیب انسان ممنوع است.

هیچ شخص نمی تواند حتی به مقصد کشف حقایق از شخص دیگر، اگر چه تحت تعقیب، گرفتاری یا توقیف و یا محکوم به جزا باشد، به تعذیب او اقدام کند یا امر بدهد.

تعیین جزایی که مخالف کرامت انسانی باشد، ممنوع است.

ماده سی ام

اظهار، اقرار و شهادتی که از متهم یا شخص دیگری به وسیله اکراه به دست آورده شود، اعتبار ندارد.

اقرار به جرم عبارت است از اعتراف متهم با رضایت کامل و در حالت صحت عقل، در حضور محکمه با صلاحیت.

ماده سی و یکم

هر شخص می تواند برای دفع اتهام به مجرد گرفتاری و یا برای اثبات حق خود، وکیل مدافع تعیین کند.

متهم حق دارد به مجرد گرفتاری، از اتهام منسوب اطلاع یابد و در داخل میعادى که قانون تعیین می کند در محکمه حاضر گردد.

دولت در قضایای جنایی برای متهم بی بضاعت وکیل مدافع تعیین می نماید.

محرمیت مکالمات، مراسلات و مخابرات بین متهم و وکیل آن، از هر نوع تعرض مصون میباشد.

وظایف و صلاحیت های وکلای مدافع توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده سی و دوم

مدیون بودن شخص موجب سلب یا محدود شدن آزادی وی نمی شود.

طرز و وسایل تحصیل دین توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده سی و سوم

اتباع افغانستان حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را دارا می باشند.

شرایط و طرز استفاده از این حق توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده سی و چهارم

آزادی بیان از تعرض مصون است.

هر افغان حق دارد فکر خود را به وسیله گفتار، نوشته، تصویر و یا وسایل دیگر، با رعایت احکام مندرج این قانون اساسی اظهار نماید.

هر افغان حق دارد مطابق به احکام قانون، به طبع و نشر مطالب، بدون ارائه قبلی آن به مقامات دولتی، بپردازد.

احکام مربوط به مطابع، رادیو و تلویزیون، نشر مطبوعات و سایر وسایل ارتباط جمعی توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده سی و پنجم

اتباع افغانستان حق دارند به منظور تأمین مقاصد مادی و یا معنوی، مطابق به احکام قانون، جمعیتها تأسیس نمایند.

اتباع افغانستان حق دارند، مطابق به احکام قانون، احزاب سیاسی تشکیل دهند، مشروط بر اینکه:

۱. مرامنامه و اساسنامه حزب، مناقض احکام دین مقدس اسلام و نصوص و ارزشهای مندرج این قانون اساسی نباشد؛

۲. تشکیلات و منابع مالی حزب علنی باشد؛

۳. اهداف و تشکیلات نظامی و شبه نظامی نداشته باشد؛

۴. وابسته به حزب سیاسی و یا دیگر منابع خارجی نباشد؛

تأسیس و فعالیت حزب بر مبنای قومیت، سمت، زبان، و مذهب فقهی جواز ندارد.

جمعیت و حزبی که مطابق به احکام قانون تشکیل می شود، بدون موجبات قانونی و حکم محکمه با صلاحیت منحل نمی شود.

ماده سی و ششم

اتباع افغانستان حق دارند برای تأمین مقاصد جایز و صلح آمیز، بدون حمل سلاح، طبق قانون اجتماع و تظاهرات نمایند.

ماده سی و هفتم

آزادی و محرمانه بودن مراسلات و مخابرات اشخاص چه به صورت مکتوب باشد و چه به وسیله تلفون، تلگراف و وسایل دیگر، از تعرض مصون است.

دولت حق تفتیش مراسلات و مخابرات اشخاص را ندارد، مگر مطابق به احکام قانون.

ماده سی و هشتم

مسکن شخص از تعرض مصون است.

هیچ شخص، به شمول دولت، نمی تواند بدون اجازه ساکن یا قرار محکمه با صلاحیت و به غیر از حالات و طرزی که

در قانون تصریح شده است، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش نماید.

در مورد جرم مشهود، مامور مسئول می تواند بدون اجازه قبلی محکمه، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش کند. مامور مذکور مکلف است بعد از داخل شدن یا اجرای تفتیش، در خلال مدتی که قانون تعیین می کند قرار محکمه را حاصل نماید.

ماده سی و نهم

هر افغان حق دارد به هر نقطه کشور سفر نماید و مسکن اختیار کند، مگر در مناطقی که قانون ممنوع قرار داده است.

هر افغان حق دارد مطابق به احکام قانون به خارج افغانستان سفر نماید و به آن عودت کند.

دولت از حقوق اتباع افغانستان در خارج از کشور حمایت می نماید.

ماده چهلیم

ملکیت از تعرض مصون است.

هیچ شخص از کسب ملکیت و تصرف در آن منع نمی شود، مگر در حدود احکام قانون.

ملکیت هیچ شخص، بدون حکم قانون و فیصله محکمه با صلاحیت مصادره نمی شود.

استملاک ملکیت شخص، تنها به مقصد تأمین منافع عامه، در بدل تعویض قبلی و عادلانه، به موجب قانون مجاز می باشد.

تفتیش و اعلان داریی شخص، تنها به حکم قانون صورت می گیرد.

ماده چهل و یکم

اشخاص خارجی در افغانستان حق ملکیت اموال عقاری را ندارند.

اجاره عقار به منظور سرمایه گذاری، مطابق باحکام قانون مجاز می باشد.

فروش عقار به نمایندگی های سیاسی دول خارجی و به موسسات بین المللی که افغانستان عضو آن باشد، مطابق به احکام قانون، مجاز میباشد.

ماده چهل و دوم

هر افغان مکلف است مطابق به احکام قانون به دولت مالیه و محصول تأدیه کند.

هیچ نوع مالیه و محصول، بدون حکم قانون، وضع نمی شود.

اندازه مالیه و محصول و طرز تأدیة آن، با رعایت عدالت اجتماعی، توسط قانون تعیین می گردد.

این حکم در مورد اشخاص و مؤسسات خارجی نیز تطبیق می شود.

هر نوع مالیه، محصول و عواید تأدیه شده، به حساب واحد دولتی تحویل داده می شود.

ماده چهل و سوم

تعلیم حق تمام اتباع افغانستان است که تا درجه لیسانس در مؤسسات تعلیمی دولتی به صورت رایگان از طرف دولت تأمین میگردد.

دولت مکلف است به منظور تعمیم متوازن معارف در تمام افغانستان، تأمین تعلیمات متوسطه اجباری، پروگرام مؤثر طرح و تطبیق نماید و زمینه تدریس زبانهای مادری را در مناطقی که به آنها تکلم می کنند، فراهم کند.

ماده چهل و چهارم

دولت مکلف است به منظور ایجاد توازن و انکشاف تعلیم برای زنان، بهبود تعلیم کوچیان و امحای بی سوادی در کشور، پروگرامهای مؤثر طرح و تطبیق نماید.

ماده چهل و پنجم

دولت نصاب واحد تعلیمی را، بر مبنای احکام دین مقدس اسلام و فرهنگ ملی و مطابق با اصول علمی، طرح و تطبیق می کند و نصاب مضامین دینی مکاتب را، بر مبنای مذاهب اسلامی موجود در افغانستان، تدوین می نماید.

ماده چهل و ششم

تأسیس و اداره مؤسسات تعلیمات عالی، عمومی و اختصاصی وظیفه دولت است.

اتباع افغانستان می توانند به اجازه دولت به تأسیس مؤسسات تعلیمات عالی، عمومی، اختصاصی و سواد آموزی اقدام نمایند.

دولت می تواند تأسیس مؤسسات تعلیمات عالی، عمومی و اختصاصی را به اشخاص خارجی نیز مطابق به احکام قانون اجازه دهد.

شرایط شمول در مؤسسات تعلیمات عالی دولتی و سایر امور مربوط به آن، توسط قانون تنظیم می گردد.

مادهٔ چهل و هفتم

دولت برای پیشرفت علم، فرهنگ، ادب و هنر پروگرامهای مؤثر طرح می نماید.

دولت حقوق مؤلف، مخترع و کاشف را تضمین می نماید و تحقیقات علمی را در تمام عرصه ها تشویق و حمایت می کند و استفاده مؤثر از نتایج آن را، مطابق به احکام قانون، تعمیم می بخشد.

مادهٔ چهل و هشتم

کار حق هر افغان است.

تعیین ساعات کار، رخصتی با مزد، حقوق کار و کارگر و سایر امور مربوط به آن توسط قانون تنظیم می گردد.

انتخاب شغل و حرفه، در حدود احکام قانون، آزاد می باشد.

مادهٔ چهل و نهم

تحمیل کار اجباری ممنوع است.

سهم گیری فعال در حالت جنگ، آفات و سایر حالاتی که حیات و آسایش عامه را تهدید کند، از وجایب ملی هر افغان می باشد.

تحمیل کار بر اطفال جواز ندارد.

مادهٔ پنجاهم

دولت مکلف است به منظور ایجاد ادارهٔ سالم و تحقق اصلاحات در سیستم اداری کشور تدابیر لازم اتخاذ نماید. اداره اجراءات خود را با بیطرفی کامل و مطابق به احکام قانون عملی می سازد.

اتباع افغانستان حق دسترسی به اطلاعات از ادارات دولتی را در حدود احکام قانون دارا می باشند. این حق جز صدمه به حقوق دیگران و امنیت عامه حدودی ندارد.

اتباع افغانستان بر اساس اهلیت و بدون هیچ گونه تبعیض و به موجب احکام قانون به خدمت دولت پذیرفته می شوند.

ماده پنجاه و یکم

هر شخص که از اداره بدون موجب متضرر شود مستحق جبران خساره می باشد و می تواند برای حصول آن در محکمه دعوا اقامه کند.

به استثنای حالاتی که در قانون تصریح گردیده است، دولت نمی تواند بدون حکم محکمه با صلاحیت به تحصیل حقوق خود اقدام کند.

ماده پنجاه و دوم

دولت وسایل وقایه و علاج امراض و تسهیلات صحی رایگان را برای همه اتباع مطابق به احکام قانون تأمین می نماید.

دولت تأسیس و توسعه خدمات طبی و مراکز صحی خصوصی را مطابق به احکام قانون تشویق و حمایت می کند.

دولت به منظور تقویت تربیت بدنی سالم و انکشاف ورزشهای ملی و محلی تدابیر لازم اتخاذ می نماید.

ماده پنجاه و سوم

دولت به منظور تنظیم خدمات طبی و مساعدت مالی برای بازماندگان شهداء و مفقودین و برای بازتوانی معلولین و معیوبین و سهم گیری فعال آنان در جامعه، مطابق به احکام قانون، تدابیر لازم اتخاذ می نماید.

دولت حقوق متقاعدین را تضمین نموده، برای کهن سالان، زنان بی سرپرست، معیوبین و معلولین و ایتم بی بضاعت مطابق به احکام قانون کمک لازم به عمل می آورد.

ماده پنجاه و چهارم

خانواده رکن اساسی جامعه را تشکیل می دهد و مورد حمایت دولت قرار دارد.

دولت به منظور تأمین سلامت جسمی و روحی خانواده، بالاخص طفل و مادر، تربیت اطفال و برای از بین بردن رسوم مغایر با احکام دین مقدس اسلام تدابیر لازم اتخاذ می کند.

ماده پنجاه و پنجم

دفاع از وطن وجبیه تمام اتباع افغانستان است.

شرایط اجرای دوره مکلفیت عسکری توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده پنجاه و ششم

پیروی از احکام قانون اساسی، اطاعت از قوانین و رعایت نظم و امن عامه وجبیه تمام مردم افغانستان است.

بی خبری از احکام قانون عذر دانسته نمی شود.

ماده پنجاه و هفتم

دولت حقوق و آزادیهای اتباع خارجی را در افغانستان، طبق قانون تضمین می کند. این اشخاص در حدود قواعد حقوق بین المللی به رعایت قوانین دولت افغانستان مکلف می باشند.

ماده پنجاه و هشتم

دولت به منظور نظارت بر رعایت حقوق بشر در افغانستان و بهبود و حمایت از آن، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان را تأسیس می نماید.

هر شخص می تواند در صورت نقض حقوق بشری خود، به این کمیسیون شکایت نماید.

کمیسیون می تواند موارد نقض حقوق بشری افراد را به مراجع قانونی راجع سازد و در دفاع از حقوق آنها مساعدت نماید.

تشکیل و طرز فعالیت این کمیسیون توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده پنجاه و نهم

هیچ شخص نمی تواند با سوء استفاده از حقوق و آزادیهای مندرج این قانون اساسی، بر ضد استقلال، تمامیت ارضی، حاکمیت و وحدت ملی عمل کند.

فصل سوم

رئیس جمهور

ماده شصتم

رئیس جمهور در رأس دولت جمهوری اسلامی افغانستان قرار داشته، صلاحیت های خود را در عرصه های اجرائیه، تقنینیه و قضائیه، مطابق به احکام این قانون اساسی، اعمال می کند.

رئیس جمهور دارای دو معاون، اول و دوم، می باشد.

کандید ریاست جمهوری نام هر دو معاون را همزمان با کاندید شدن خود به ملت اعلام میدارد.

معاون اول رئیس جمهور در حالت غیاب، استعفاً و یا وفات رئیس جمهور، مطابق به احکام مندرج این قانون اساسی، عمل می کند.

در غیاب معاون اول رئیس جمهور، معاون دوم مطابق به احکام مندرج این قانون اساسی عمل می کند.

ماده شصت و یکم

رئیس جمهور با کسب اکثریت بیش از پنجاه فی صد آرای رأی دهندگان از طریق رأی گیری آزاد، عمومی، سری و مستقیم انتخاب میگردد.

وظیفه رئیس جمهور در اول جوزای سال پنجم بعد از انتخابات پایان می یابد.

انتخابات به منظور تعیین رئیس جمهور جدید در خلال مدت سی الی شصت روز قبل از پایان کار رئیس جمهور برگزار میگردد.

هر گاه در دور اول هیچ یک از کاندیدان نتواند اکثریت بیش از پنجاه فیصد آرا را بدست آورد، انتخابات برای دور دوم در ظرف دو هفته از تاریخ اعلام نتایج انتخابات برگزار می گردد و در این دور تنها دو نفر از کاندیدانی که بیشترین آرا را در دور اول بدست آورده اند، شرکت می نمایند.

در دور دوم انتخابات، کاندیدی که اکثریت آرا را کسب کند، رئیس جمهور شناخته می شود.

هر گاه یکی از کاندیدان ریاست جمهوری در جریان دور اول یا دوم رأی گیری و یا بعد از انتخابات و قبل از اعلام نتایج انتخابات وفات نماید، انتخابات مجدد مطابق به احکام قانون برگزار می گردد.

ماده شصت و دوم

شخصی که به ریاست جمهوری کاندید می شود، واجد شرایط ذیل می باشد:

۱- تبعه افغانستان، مسلمان و متولد از والدین افغان بوده و تابعیت کشور دیگری را نداشته باشد؛

۲- در روز کاندید شدن سن وی از چهل سال کمتر نباشد؛

۳- از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد.

هیچ شخص نمی تواند بیش از دو دوره به حیث رئیس جمهور انتخاب گردد.

حکم مندرج این ماده در مورد معاونین رئیس جمهور نیز تطبیق می گردد.

ماده شصت و سوم

رئیس جمهور قبل از تصدی وظیفه، مطابق به طرز العمل خاص که توسط قانون تنظیم می گردد، حلف آتی را بجا می آورد:

بسم الله الرحمن الرحيم

«به نام خداوند بزرگ جل جلاله سوگند یاد می کنم که دین مقدس اسلام را اطاعت و از آن حمایت کنم. قانون اساسی و سایر قوانین را رعایت و از تطبیق آن مواظبت نمایم. از استقلال، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی افغانستان حراست و حقوق و منافع مردم افغانستان را حفاظت کنم و با استعانت از بارگاه پروردگار متعال و پشتیبانی ملت، مساعی خود را در راه سعادت و ترقی مردم افغانستان بکار برم.»

ماده شصت و چهارم

رئیس جمهور دارای صلاحیتها و وظایف ذیل می باشد:

۱. مراقبت از اجرای قانون اساسی؛

۲. تعیین خطوط اساسی سیاست کشور به تصویب شورای ملی؛

۳. قیادت اعلاى قواى مسلح افغانستان؛
۴. اعلام حرب و متارکه به تائيد شورای ملی؛
۵. اتخاذ تصميم لازم در حالت دفاع از تمامیت ارضی و حفظ استقلال؛
۶. فرستادن قطعات قواى مسلح به خارج افغانستان به تائيد شورای ملی؛
۷. دایر نمودن لویه جرگه به استثنای حالت مندرج ماده شصت و نهم این قانون اساسی؛
۸. اعلان حالت اضطرار به تائيد شورای ملی و خاتمه دادن به آن؛
۹. افتتاح اجلاس شورای ملی و لویه جرگه؛
۱۰. قبول استعفاى معاونین ریاست جمهوری؛
۱۱. تعیین وزرا، لوی څارنوال، رئیس بانک مرکزی، رئیس امنیت ملی و رئیس سره میاشت به تائيد ولسی جرگه و عزل و قبول استعفاى آنها؛
۱۲. تعیین رئیس و اعضاى ستره محکمه به تائيد ولسی جرگه؛
۱۳. تعیین، تقاعد، قبول استعفاء و عزل قضات، صاحب منصبان قواى مسلح، پولیس و امنیت ملی و مامورین عالی رتبه مطابق به احکام قانون؛
۱۴. تعیین سران نمایندگی های سیاسی افغانستان نزد دول خارجی و مؤسسات بین المللی؛
۱۵. قبول اعتماد نامه های نمایندگان سیاسی خارجی در افغانستان؛
۱۶. توشیح قوانین و فرامین تقنینی؛
۱۷. اعطای اعتبار نامه به غرض عقد معاهدات بین الدول مطابق به احکام قانون؛
۱۸. تخفیف و عفو مجازات مطابق به احکام قانون؛
۱۹. اعطای مدالها، نشانها و القاب افتخاری مطابق به احکام قانون؛
۲۰. تأسیس کمیسیونها به منظور بهبود اداره کشور مطابق به احکام قانون؛

۲۱. سایر صلاحیتها و وظایف مندرج این قانون اساسی.

ماده شصت و پنجم

رئیس جمهور می تواند در موضوعات مهم ملی سیاسی، اجتماعی و یا اقتصادی به آرای عمومی مردم افغانستان مراجعه نماید.

مراجعه به آرای عمومی نباید مناقض احکام این قانون اساسی و یا مستلزم تعدیل آن باشد.

ماده شصت و ششم

رئیس جمهور در اعمال صلاحیتهای مندرج این قانون اساسی، مصالح علیای مردم افغانستان را رعایت می کند.

رئیس جمهور نمی تواند بدون حکم قانون ملکیت های دولتی را بفروشد یا اهدا کند.

رئیس جمهور نمی تواند در زمان تصدی وظیفه از مقام خود به ملحوظات لسانی، سمتی، قومی، مذهبی و حزبی استفاده نماید.

ماده شصت و هفتم

در صورت استعفا، عزل یا وفات رئیس جمهور و یا مریضی صعب العلاج که مانع اجراء وظیفه شود، معاون اول رئیس جمهور صلاحیتها و وظایف رئیس جمهور را به عهده می گیرد.

رئیس جمهور استعفای خود را شخصاً به شورای ملی اعلام می نماید.

تثبیت مریضی صعب العلاج توسط هیئت طبی با صلاحیت که از طرف ستره محکمه تعیین می گردد صورت می گیرد.

درین حالات در خلال مدت سه ماه انتخابات به منظور تعیین رئیس جمهور جدید طبق ماده شصت و یکم این قانون اساسی برگزار می گردد.

معاون اول رئیس جمهور در زمان تصدی به حیث رئیس جمهور موقت امور ذیل را انجام داده نمی تواند:

۱. تعدیل قانون اساسی؛

۲. عزل وزرا؛

۳. مراجعه به آراء عامه.

معاونین رئیس جمهور می توانند مطابق به احکام این قانون اساسی خود را به ریاست جمهوری کاندید نمایند.

در صورت غیاب رئیس جمهور، وظایف معاون اول توسط رئیس جمهور تعیین می گردد.

ماده شصت و هشتم

هر گاه یکی از معاونین رئیس جمهور استعفاء و یا وفات نماید عوض وی شخص دیگری توسط رئیس جمهور به تأیید ولسی جرگه تعیین می گردد.

در صورت وفات همزمان رئیس جمهور و معاون اول وی، بالترتیب معاون دوم، رئیس مشرانو جرگه، رئیس ولسی جرگه و وزیر خارجه یکی بعد دیگری مطابق به حکم مندرج ماده شصت و هفتم این قانون اساسی وظایف رئیس جمهور را به عهده می گیرد.

ماده شصت و نهم

رئیس جمهور در برابر ملت و ولسی جرگه مطابق به احکام این ماده مسئول می باشد.

اتهام علیه رئیس جمهور به ارتکاب جرایم ضد بشری، خیانت ملی یا جنایت از طرف یک ثلث کل اعضای ولسی جرگه تقاضا شده می تواند.

در صورتیکه این تقاضا از طرف دو ثلث کل آرای ولسی جرگه تأیید گردد، ولسی جرگه در خلال مدت یک ماه لویه جرگه را دایر مینماید.

هر گاه لویه جرگه اتهام منسوب را به اکثریت دو ثلث آرای کل اعضا تصویب نماید، رئیس جمهور از وظیفه منفصل و موضوع به محکمه خاص محول می گردد. محکمه خاص متشکل است از رئیس مشرانو جرگه، سه نفر از اعضای ولسی جرگه و سه نفر از اعضای ستره محکمه به تعیین لویه جرگه. اقامه دعوی توسط شخصیکه از طرف لویه جرگه تعیین میگردد صورت می گیرد.

در این حالت احکام مندرج ماده شصت و هفتم این قانون اساسی تطبیق می گردد.

ماده هفتادم

معاش و مصارف رئیس جمهور توسط قانون تنظیم می گردد.

رئیس جمهور بعد از ختم دوره خدمت، با استثنای حالت عزل، برای بقیه مدت حیات از حقوق مالی دوره ریاست جمهوری مطابق به احکام قانون مستفید می شود.

فصل چهارم

حکومت

ماده هفتاد و یکم

حکومت متشکل است از وزرا که تحت ریاست رئیس جمهور اجرای وظیفه می نمایند.

تعداد وزرا و وظایف شان توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده هفتاد و دوم

شخصی که به حیث وزیر تعیین می شود واجد شرایط ذیل می باشد:

۱. تنها حامل تابعیت افغانستان باشد.

هر گاه کاندید وزارت تابعیت کشور دیگری را نیز داشته باشد، ولسی جرگه صلاحیت تأیید و یا رد آنرا دارد.

۲. دارای تحصیلات عالی، تجربه کاری و شهرت نیک باشد؛

۳. سن وی از سی و پنج سال کمتر نباشد؛

۴. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد.

ماده هفتاد و سوم

وزرا می توانند از اعضای شورای ملی یا خارج از آن تعیین شوند.

هر گاه عضو شورای ملی به حیث وزیر تعیین شود، عضویت خود را در شوری از دست می دهد و در عوض وی شخص دیگری مطابق به حکم قانون تعیین میگردد.

ماده هفتاد و چهارم

وزرا قبل از تصدی وظیفه حلف آتی را به حضور رئیس جمهور، بجا می آورند:

بسم الله الرحمن الرحيم

«بنام خداوند بزرگ جل جلاله سوگند یاد می کنم که دین مقدس اسلام را حمایت، قانون اساسی و سایر قوانین افغانستان را رعایت، حقوق اتباع را حفاظت و از استقلال، تمامیت ارضی و وحدت ملی مردم افغانستان حراست کنم و در همه اعمال خود خداوند جل جلاله را حاضر دانسته، وظایف محوله را صادقانه انجام دهم.»

ماده هفتاد و پنجم

حکومت دارای وظایف ذیل می باشد:

۱. تعمیم احکام این قانون اساسی و سایر قوانین و فیصله های قطعی محاکم؛
۲. حفظ استقلال، دفاع از تمامیت ارضی و صیانت منافع و حیثیت افغانستان در جامعه بین المللی؛
۳. تأمین نظم و امن عامه و از بین بردن هر نوع فساد اداری؛
۴. ترتیب بودجه، تنظیم وضع مالی دولت و حفاظت دارایی عامه؛
۵. طرح و تطبیق پروگرامهای انکشافی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تکنالوژیکی؛
۶. ارائه گزارش به شورای ملی در ختم سال مالی در باره امور انجام شده و پروگرام های عمده سال مالی جدید؛
۷. انجام سایر وظایفی که به موجب این قانون اساسی و قوانین دیگر از وظایف حکومت دانسته شده است.

ماده هفتاد و ششم

حکومت برای تطبیق خطوط اساسی سیاست کشور و تنظیم وظایف خود مقررات وضع و تصویب می کند. این مقررات باید مناقض نص یا روح هیچ قانون نباشد.

ماده هفتاد و هفتم

وزرا وظایف خود را به حیث آمرین واحدهای اداری در داخل حدودی که این قانون اساسی و سایر قوانین تعیین می کند، اجرا می نمایند.

وزرا از وظایف مشخصه خود نزد رئیس جمهور و ولسی جرگه مسؤلیت دارند.

ماده هفتاد و هشتم

هر گاه وزیر به ارتکاب جرایم ضد بشری، خیانت ملی و یا سایر جرایم متهم گردد، قضیه با رعایت ماده یکصد و سی و چهارم این قانون اساسی به محکمه خاص محول می گردد.

ماده هفتاد و نهم

حکومت می تواند در حالت تعطیل ولسی جرگه در صورت ضرورت عاجل، به استثنای امور مربوط به بودجه و امور مالی، فرامین تقنینی را ترتیب کند.

فرامین تقنینی بعد از توشیح رئیس جمهور حکم قانون را حایز می شود. فرامین تقنینی باید در خلال سی روز از تاریخ انعقاد نخستین جلسه شورای ملی به آن تقدیم شود.

و در صورتیکه از طرف شورای ملی رد شود، از اعتبار ساقط می گردد.

ماده هشتادم

وزرا نمی توانند در زمان تصدی وظیفه از مقام خود به ملحوظات لسانی، سمتی، قومی، مذهبی و حزبی استفاده نمایند.

فصل پنجم

شورای ملی

ماده هشتاد و یکم

شورای ملی دولت جمهوری اسلامی افغانستان بحیث عالی ترین ارگان تقنینی مظهر اراده مردم آن است و از قاطبه ملت نمایندگی می کند.

هر عضو شوری در موقع اظهار رأی، مصالح عمومی و منافع علیای مردم افغانستان را مدار قضاوت قرار می دهد.

ماده هشتاد و دوم

شورای ملی متشکل از دو مجلس، ولسی جرگه و مشرانو جرگه می باشد.

هیچ شخص نمی تواند در یک وقت عضو هر دو مجلس باشد.

ماده هشتاد و سوم

اعضای ولسی جرگه توسط مردم از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم انتخاب میگردند.

دوره کار ولسی جرگه به تاریخ اول سرطان سال پنجم، بعد از اعلان نتایج انتخابات به پایان می رسد و شورای جدید به کار آغاز می نماید.

انتخابات اعضای ولسی جرگه در خلال مدت سی الی شصت روز قبل از پایان دوره ولسی جرگه برگزار می گردد.

تعداد اعضای ولسی جرگه به تناسب نفوس هر حوزه حداکثر دو صد و پنجاه نفر می باشد.

حوزه های انتخاباتی و سایر مسایل مربوط به آن در قانون انتخابات تعیین می گردد.

در قانون انتخابات باید تدابیری اتخاذ گردد که نظام انتخاباتی، نمایندگی عمومی و عادلانه را برای تمام مردم کشور تأمین نماید و به تناسب نفوس از هر ولایت طور اوسط حداقل دو وکیل زن در ولسی جرگه عضویت یابد.

ماده هشتاد و چهارم

اعضای مشرانو جرگه به ترتیب ذیل انتخاب و تعیین می شوند:

۱. از جمله اعضای شورای هر ولایت، یک نفر به انتخاب شورای مربوط برای مدت چهار سال؛

۲. از جمله اعضای شوراهای ولسوالیهای هر ولایت، یک نفر به انتخاب شوراهای مربوط برای مدت سه سال؛

۳. یک ثلث باقی مانده از جمله شخصیت های خبیر و با تجربه به شمول دو نفر از نمایندگان معلولین و معیوبین و دو نفر نمایندگان کوچی ها به تعیین رئیس جمهور برای مدت پنج سال.

رئیس جمهور تعداد پنجاه فیصد از این اشخاص را از بین زنان تعیین می نماید.

شخصی که به حیث عضو مشرانو جرگه انتخاب می شود، عضویت خود را در شورای مربوطه از دست داده، به عوض او شخص دیگری مطابق به احکام قانون تعیین می گردد.

ماده هشتاد و پنجم

شخصی که به عضویت شورای ملی کاندید یا تعیین می شود، علاوه بر تکمیل شرایط انتخاب کنندگان واجد اوصاف ذیل می باشد:

۱. تبعه افغانستان بوده یا حد اقل ده سال قبل از تاریخ کاندید یا تعیین شدن تابعیت دولت افغانستان را کسب کرده باشد؛

۲. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد؛

۳. اعضای ولسی جرگه سن بیست و پنج سالگی را در روز کاندید شدن و اعضای مشرانو جرگه سن سی و پنج سالگی را در روز کاندید یا تعیین شدن تکمیل کرده باشند.

ماده هشتاد و ششم

وثایق انتخاباتی اعضای شورای ملی توسط کمیسیون مستقل انتخابات مطابق به احکام قانون تدقیق می گردد.

ماده هشتاد و هفتم

هر یک از دو مجلس شورای ملی، در آغاز دوره کار، یک نفر از اعضای خود را به حیث رئیس برای یک دوره تقنینیه و دو نفر را به حیث نایب اول و نایب دوم و دو نفر را به حیث منشی و نایب منشی برای مدت یک سال انتخاب می کند.

این اشخاص هیئت اداری ولسی جرگه و مشرانو جرگه را تشکیل می دهند.

وظایف هیئت اداری در اصول ووظایف داخلی هر مجلس تعیین می شود.

ماده هشتاد و هشتم

هر یک از دو مجلس شورای ملی برای مطالعه موضوعات مورد بحث، طبق اصول و وظایف داخلی، کمیسیون ها تشکیل می دهد.

ماده هشتاد و نهم

ولسی جرگه صلاحیت دارد به پیشنهاد یک ثلث اعضا، جهت بررسی و مطالعه اعمال حکومت، کمیسیون خاص تعیین نماید.

ترکیب و طرز العمل این کمیسیون در اصول و وظایف داخلی ولسی جرگه تنظیم می گردد.

ماده نودم

شورای ملی دارای صلاحیتهای ذیل می باشد:

۱. تصویب، تعدیل یا لغو قوانین و یا فرامین تقنینی؛
۲. تصویب پروگرامهای انکشافی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تکنالوژیکی؛
۳. تصویب بودجه دولتی و اجازه اخذ یا اعطای قرضه؛
۴. ایجاد واحدهای اداری، تعدیل و یا الغای آن؛
۵. تصدیق معاهدات و میثاقهای بین المللی یا فسخ الحاق افغانستان به آن؛
۶. سایر صلاحیتهای مندرج این قانون اساسی.

ماده نود و یکم

ولسی جرگه دارای صلاحیت های اختصاصی ذیل می باشد:

۱. اتخاذ تصمیم در مورد استیضاح از هر یک از وزرا مطابق به حکم ماده نود و دوم این قانون اساسی؛
۲. اتخاذ تصمیم راجع به پروگرامهای انکشافی و بودجه دولتی؛
۳. تأیید یا رد مقرریها مطابق به احکام این قانون اساسی؛

ماده نود و دوم

ولسی جرگه به پیشنهاد بیست فیصد کل اعضا، می تواند از هر یک از وزرا استیضاح به عمل آورد.
هر گاه توضیح ارائه شده قناعت بخش نباشد، ولسی جرگه موضوع رأی عدم اعتماد را بررسی می کند.
رأی عدم اعتماد از وزیر باید صریح، مستقیم و بر اساس دلایل موجه باشد. این رأی به اکثریت آراء کل اعضای ولسی جرگه صادر میگردد.

ماده نود و سوم

هر یک از کمیسیونهای هر دو مجلس شورای ملی می تواند از هر یک از وزرا در موضوعات معین سؤال نماید.
شخصی که از او سوال به عمل آمده، می تواند جواب شفاهی یا تحریری بدهد.

ماده نود و چهارم

قانون عبارت است از مصوبه هر دو مجلس شورای ملی که به توشیح رئیس جمهور رسیده باشد، مگر اینکه در این قانون اساسی طور دیگر تصریح گردیده باشد.

در صورتیکه رئیس جمهور با مصوبه شورای ملی موافقه نداشته باشد می تواند آنرا در ظرف پانزده روز از تاریخ تقدیم با ذکر دلایل به ولسی جرگه مسترد نماید. با سپری شدن این مدت و یا در صورتی که ولسی جرگه آنرا مجدداً با دو ثلث آرای کل اعضا تصویب نماید، مصوبه توشیح شده محسوب و نافذ می گردد.

ماده نود و پنجم

پیشنهاد طرح قانون از طرف حکومت یا اعضای شورا و در ساحة تنظیم امور قضایی از طرف ستره محکمه توسط حکومت صورت گرفته میتواند.

پیشنهاد طرح قانون در مورد بودجه و امور مالی صرف از طرف حکومت صورت می گیرد.

ماده نود و ششم

هر گاه پیشنهاد طرح قانون، حاوی تکلیف جدید یا تنقیص در عایدات دولت باشد، به شرطی در فهرست کار داخل می شود که در متن پیشنهاد، مدرک جبران نیز پیش بینی شده باشد.

ماده نود و هفتم

پیشنهاد طرح قانون از طرف حکومت نخست به ولسی جرگه تقدیم می گردد.

ولسی جرگه پیشنهاد طرح قانون را، به شمول بودجه و امور مالی و پیشنهاد اخذ و یا اعطای قرضه را، بعد از بحث به صورت یک کل تصویب یا رد میکند.

ولسی جرگه نمی تواند طرح پیشنهاد شده را بیش از یک ماه به تأخیر اندازد.

ولسی جرگه طرح قانون پیشنهاد شده را بعد از تصویب به مشرانو جرگه می سپارد.

مشرانو جرگه در ظرف پانزده روز در مورد آن تصمیم اتخاذ می کند.

شورای ملی به اتخاذ تصمیم در مورد طرح قوانین، معاهدات و پروگرامهای انکشافی دولت که به اساس پیشنهاد حکومت ایجاب رسیدگی عاجل را نماید اولویت می دهد.

هر گاه پیشنهاد طرح قانون از طرف ده نفر از اعضای یکی از دو مجلس صورت گیرد، بعد از تأیید یک پنجم اعضای مجلسی که پیشنهاد به آن ارائه شده است، در فهرست کار آن مجلس داخل می گردد.

ماده نود و هشتم

بودجه دولت و پروگرام انکشافی حکومت از طریق مشرانو جرگه توأم با نظریه مشورتی آن به ولسی جرگه تقدیم میشود.

تصمیم ولسی جرگه بدون ارائه به مشرانو جرگه بعد از توشیح رئیس جمهور نافذ شمرده می شود.

هر گاه نظر به عواملی تصویب بودجه قبل از آغاز سال مالی صورت نگیرد، تا تصویب بودجه جدید، بودجه سال گذشته تطبیق می گردد.

حکومت در خلال ربع چهارم سال مالی، بودجه سال آینده را با حساب اجمالی بودجه سال جاری به شورای ملی تقدیم می نماید.

حساب قطعی بودجه سال مالی قبل، در خلال مدت شش ماه سال آینده مطابق به احکام قانون به شورای ملی تقدیم می گردد.

ولسی جرگه نمی تواند تصویب بودجه را بیش از یک ماه و اجازه اخذ و یا اعطای قرضه را که شامل بودجه نباشد، بیش از پانزده روز به تأخیر اندازد.

هر گاه ولسی جرگه درین مدت راجع به پیشنهاد اخذ و یا اعطای قرضه تصمیم اتخاذ نکند، پیشنهاد تصویب شده محسوب می گردد.

ماده نود و نهم

در صورتی که در اجلاس شورای ملی، بودجه سالانه یا پروگرام انکشافی یا موضوع مربوط به امنیت عامه، تمامیت ارضی و استقلال کشور مطرح باشد مدت اجلاس شوری قبل از تصویب آن خاتمه یافته نمیتواند.

ماده صدم

هر گاه مصوبه یک مجلس از طرف مجلس دیگر رد شود، برای حل اختلاف هیئت مختلط به تعداد مساوی از اعضای هر دو مجلس تشکیل می گردد.

فیصله هیئت بعد از توشیح رئیس جمهور، نافذ شمرده می شود. در صورتیکه هیئت مختلط نتواند اختلاف نظر را رفع کند، مصوبه رد شده به حساب می رود. در این حالت ولسی جرگه می تواند در جلسه بعدی آنرا با دو ثلث آرای کل اعضا تصویب کند.

این تصویب بدون ارائه به مشرانو جرگه بعد از توشیح رئیس جمهور نافذ شمرده می شود.

ماده یکصد و یکم

هیچ عضو شورای ملی به علت رأی یا نظریه بی که در هنگام اجرای وظیفه ابراز می دارد، مورد تعقیب عدلی قرار نمی گیرد.

ماده یکصد و دوم

هر گاه عضو شورای ملی به جرمی متهم شود، مامور مسئول از موضوع به مجلسی که متهم عضو آن است، اطلاع می دهد و متهم تحت تعقیب عدلی قرار گرفته میتواند.

در مورد جرم مشهود، مامور مسئول می تواند متهم را بدون اجازه مجلسی که او عضو آن می باشد تحت تعقیب عدلی قرار دهد و گرفتار نماید.

در هر دو حالت، هر گاه تعقیب عدلی قانوناً توقیف را ایجاب کند، مامور مسئول مکلف است موضوع را بلا فاصله به اطلاع مجلس مربوط برساند و تصویب آنرا حاصل نماید.

اگر اتهام در هنگام تعطیل شوری صورت بگیرد، اجازه گرفتاری یا توقیف از هیئت اداری مجلس مربوط حاصل می گردد و موضوع به نخستین جلسه مجلس مذکور جهت اخذ تصمیم ارائه می شود.

ماده یکصد و سوم

وزرا می تواند در جلسات هر یک از دو مجلس شورای ملی اشتراک ورزند.

هر مجلس شورای ملی می تواند حضور وزرا را در جلسه خود مطالبه کند.

ماده یکصد و چهارم

هر دو مجلس شورای ملی در وقت واحد به صورت جداگانه جلسه می کنند.

جلسات هر دو مجلس در موارد ذیل می تواند به طوری مشترک دایر شود:

۱. در موقعی که دوره تقنینیه یا اجلاس سالانه از طرف رئیس جمهور افتتاح می گردد؛

۲. در صورتیکه رئیس جمهور ضروری تشخیص دهد.

رئیس ولسی جرگه، از جلسات مشترک شورای ملی ریاست می نماید.

ماده یکصد و پنجم

جلسات شورای ملی علنی می باشد مگر اینکه رئیس مجلس یا حداقل ده نفر از اعضای شورای ملی، سری بودن آنرا درخواست نمایند و مجلس این خواست را بپذیرد.

هیچ شخصی نمی تواند عنفاً به مقر شورای ملی داخل شود.

ماده یکصد و ششم

نصاب هر یک از دو مجلس شورای ملی، هنگام رأی گیری با حضور اکثریت اعضا تکمیل می گردد و تصامیم آن با اکثریت آرای اعضای حاضر اتخاذ می شود، مگر در مواردی که این قانون اساسی طور دیگری تصریح نموده باشد.

ماده یکصد و هفتم

شورای ملی در هر سال دو اجلاس عادی دایر می کند.

مدت کار هر دو اجلاس شوری، در هر سال نه ماه می باشد. در صورت ایجاب، شوری می تواند این مدت را تمدید کند.

جلسات فوق العاده شوری در ایام تعطیل به امر رئیس جمهور دایر شده می تواند.

ماده یکصد و هشتم

در حالات وفات، استعفا و عزل عضو شورای ملی و یا معلولیت یا معیوبیتی که به طور دائم مانع اجرای وظیفه گردد، تعیین نماینده جدید برای مدت باقی مانده دوره تقنینیه، مطابق به احکام قانون صورت میگیرد.

امور مربوط به حضور و غیاب اعضای شورای ملی در اصول و ضایف داخلی تنظیم می گردد.

ماده یکصد و نهم

پیشنهاد تعدیل قانون انتخابات، در یک سال اخیر دوره تقنینیه، در فهرست کار شورای ملی داخل شده نمی تواند.

فصل ششم

لویه جرگه

ماده یکصد و دهم

لویه جرگه عالی ترین مظهر اراده مردم افغانستان می باشد.

لویه جرگه متشکل است از:

۱. اعضای شورای ملی؛

۲. روسای شوراهای ولایات و ولسوالیها.

وزرا، رئیس و اعضای ستره محکمه و لوی خرنوالی می توانند در جلسات لویه جرگه بدون حق رأی اشتراک ورزند.

ماده یکصد و یازدهم

لویه جرگه در حالات ذیل دایر می گردد:

۱. اتخاذ تصمیم در مورد مسایل مربوط به استقلال، حاکمیت ملی، تمامیت ارضی و مصالح علیای کشور؛

۲. تعدیل احکام این قانون اساسی؛

۳. محاکمه رئیس جمهور مطابق به حکم مندرج ماده شصت و نهم این قانون اساسی.

ماده یکصد و دوازدهم

لویه جرگه در اولین جلسه، از میان اعضا یک نفر را بحیث رئیس و یک نفر را به حیث معاون و دو نفر را بحیث منشی و نایب منشی انتخاب می کند.

ماده یکصد و سیزدهم

نصاب لویه جرگه هنگام رأی دهی، با حضور اکثریت اعضا تکمیل می گردد.

تصامیم لویه جرگه، جز در مواردی که در این قانون اساسی صریحاً ذکر گردیده، با اکثریت آرای کل اعضا اتخاذ می گردد.

ماده یکصدو چهاردهم

مباحثات لویه جرگه علنی می باشد مگر اینکه یک ربع اعضا سری بودن آنرا درخواست نماید و لویه جرگه این درخواست را بپذیرد.

ماده یکصدو پانزدهم

در هنگام دایر بودن لویه جرگه، احکام مندرج در مواد یکصدو یکم و یکصدو دوم این قانون اساسی، در مورد اعضای آن تطبیق می گردد.

فصل هفتم

قضاء

ماده یکصد و شانزدهم

قوه قضائیه رکن مستقل دولت جمهوری اسلامی افغانستان می باشد.

قوه قضائیه مرکب است از یک ستره محکمه، محاکم استیناف و محاکم ابتدائیه که تشکیلات و صلاحیت آنها توسط قانون تنظیم می گردد.

ستره محکمه به حیث عالیترین ارگان قضائی در رأس قوه قضائیه جمهوری اسلامی افغانستان قرار دارد.

ماده یکصد و هفدهم

ستره محکمه مرکب است از نه عضو که از طرف رئیس جمهور با تأیید ولسی جرگه و با رعایت احکام مندرج فقره آخر ماده پنجاهم و ماده یکصد و هجدهم این قانون اساسی در آغاز به ترتیب ذیل تعیین میگردند:

سه نفر برای مدت چهار سال، سه نفر برای مدت هفت سال و سه نفر برای مدت ده سال.

تعیینات بعدی برای مدت ده سال می باشد.

تعیین اعضا برای بار دوم جواز ندارد.

رئیس جمهور یکی از اعضا را به حیث رئیس ستره محکمه تعیین می کند.

اعضای ستره محکمه به استثنای حالت مندرج ماده یکصد و بیست و هفتم این قانون اساسی، تا ختم دوره خدمت از وظایف شان عزل نمی شوند.

ماده یکصد و هجدهم

عضو ستره محکمه واجد شرایط ذیل می باشد:

۱. سن رئیس و اعضا در حین تعیین از چهل سال کمتر نباشد؛

۲. تبعه افغانستان باشد؛

۳. در علوم حقوقی و یا فقهی تحصیلات عالی و در نظام قضائی افغانستان تخصص و تجربه کافی داشته باشد؛

۴. دارای حسن سیرت و شهرت نیک باشد؛

۵. از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد؛

۶. در حال تصدی وظیفه در هیچ حزب سیاسی عضویت نداشته باشد.

ماده یکصد و نهم

اعضای ستره محکمه قبل از اشغال وظیفه، حلف آتی را در حضور رئیس جمهور بجا می آورند:

بسم الله الرحمن الرحيم

«بنام خداوند بزرگ جل جلاله سوگند یاد می کنم که حق و عدالت را بر طبق احکام دین مقدس اسلام، نصوص این قانون اساسی و سایر قوانین افغانستان تأمین نموده، وظیفه قضاء را با کمال امانت صداقت و بی طرفی اجرا نمایم.»

ماده یکصد و بیستم

صلاحیت قوه قضائیه شامل رسیدگی به تمام دعاوی است که از طرف اشخاص حقیقی یا حکمی، به شمول دولت به حیث مدعی یا مدعی علیه در پیشگاه محکمه مطابق به احکام قانون اقامه شود.

ماده یکصد و بیست و یکم

بررسی مطابقت قوانین، فرامین تقنینی، معاهدات بین الدول و میثاق های بین المللی با قانون اساسی و تفسیر آنها بر اساس تقاضای حکومت و یا محاکم، مطابق به احکام قانون از صلاحیت ستره محکمه می باشد.

ماده یکصد و بیست و دوم

هیچ قانون نمی تواند در هیچ حالت، قضیه یا ساحه بی را از دایره صلاحیت قوه قضائیه به نحوی که در این فصل تحدید شده، خارج بسازد و به مقام دیگر تفویض کند.

این حکم مانع تشکیل محاکم خاص مندرج مواد شصت و نهم، هفتاد و هشتم و یکصد و بیست و هفتم این قانون اساسی و محاکم عسکری در قضایای مربوط به آن نمی گردد.

تشکیل و صلاحیت این نوع محاکم توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده یکصد و بیست و سوم

با رعایت احکام این قانون اساسی، قواعد مربوط به تشکیل، صلاحیت و اجراءات محاکم و امور مربوط به قضات توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده یکصد و بیست و چهارم

در مورد مامورین و سایر کارکنان اداری قوه قضائیه، احکام قوانین مربوط به مامورین و سایر کارکنان اداری دولت نافذ می باشد ولی تقرر، انفکاک، ترفیع، تقاعد، مجازات و مکافات شان توسط ستره محکمه مطابق به احکام قانون صورت می گیرد.

ماده یکصد و بیست و پنجم

بودجه قوه قضائیه به مشوره حکومت از طرف ستره محکمه ترتیب گردیده، به حیث جزء بودجه دولت، توسط حکومت به شورای ملی تقدیم می شود.

تطبیق بودجه قوه قضائیه از صلاحیت ستره محکمه می باشد.

ماده یکصد و بیست و ششم

اعضای ستره محکمه بعد از ختم دوره خدمت برای بقیه مدت حیات از حقوق مالی دوره خدمت مستفید می شوند مشروط بر اینکه به مشاغل دولتی و سیاسی اشتغال نوزند.

ماده یکصد و بیست و هفتم

هر گاه بیش از یک ثلث اعضای ولسی جرگه، محاکمه رئیس یا عضو ستره محکمه را بر اساس اتهام به جرم ناشی از اجرای وظیفه یا ارتکاب جنایت تقاضا نماید و ولسی جرگه این تقاضا را با اکثریت دو ثلث کل اعضا تصویب کند، متهم از وظیفه عزل و موضوع به محکمه خاص محول می گردد.

تشکیل محکمه و طرز العمل محاکمه، توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده یکصد و بیست و هشتم

در محاکم افغانستان، محکمه به صورت علنی دایر می گردد و هر شخص حق دارد با رعایت احکام قانون در آن حضور یابد.

محکمه می تواند در حالاتی که در قانون تصریح گردیده، یا سری بودن محاکمه ضروری تشخیص گردد، جلسات سری دایر کند، ولی اعلام حکم باید به هر حال علنی باشد.

ماده یکصد و بیست و نهم

محکمه مکلف است اسباب حکمی را که صادر می نماید، در فیصله ذکر کند.

تمام فیصله های قطعی محاکم واجب التعمیل است مگر در حالت حکم به مرگ شخص که مشروط به منظوری رئیس جمهور می باشد.

ماده یکصد و سی ام

محاکم در قضایای مورد رسیدگی، احکام این قانون اساسی و سایر قوانین را تطبیق می کنند.

هر گاه برای قضیه یی از قضایای مورد رسیدگی، در قانون اساسی و سایر قوانین، حکمی موجود نباشد، محاکم به پیروی از احکام فقه حنفی و در داخل حدودی که این قانون اساسی وضع نموده، قضیه را به نحوی حل و فصل می نمایند که عدالت را به بهترین وجه تأمین نماید.

ماده یکصد و سی و یکم

محاکم برای اهل تشیع، در قضایای مربوط به احوال شخصیه، احکام مذهب تشیع را مطابق به احکام قانون تطبیق می نمایند.

در سایر دعاوی نیز اگر در این قانون اساسی و قوانین دیگر حکمی موجود نباشد، محاکم قضیه را مطابق به احکام این مذهب حل و فصل می نمایند.

ماده یکصد و سی و دوم

قضات به پیشنهاد ستره محکمه و منظوری رئیس جمهور تعیین می گردند.

تقرر، تبدل، ترفیع، مواخذة و پیشنهاد تقاعد قضات مطابق به احکام قانون از صلاحیت ستره محکمه می باشد.

ستره محکمه بمنظور تنظیم بهتر امور اجرایی و قضایی و تأمین اصلاحات لازم، آمریت عمومی اداری قوه قضائیه را تأسیس می نماید.

ماده یکصد و سی و سوم

هر گاه قاضی به ارتکاب جنایت متهم شود، ستره محکمه مطابق به احکام قانون به حالت قاضی رسیدگی نموده، پس از استماع دفاع او، در صورتیکه ستره محکمه اتهام را وارد بداند پیشنهاد عزلش را به رئیس جمهور تقدیم و با منظوری آن از طرف رئیس جمهور، قاضی متهم از وظیفه معزول و مطابق به احکام قانون مجازات می شود.

ماده یکصد و سی و چهارم

کشف جرایم، توسط پولیس و تحقیق جرایم و اقامه دعوا علیه متهم در محکمه، از طرف خرنوالی مطابق به احکام قانون صورت می گیرد.

خرنوالی جزء قوه اجرائیه و در اجراءات خود مستقل می باشد.

تشکیل، صلاحیت و طرز فعالیت خرنوالی توسط قانون تنظیم می گردد.

کشف و تحقیق جرایم وظیفوی منسوبین قوای مسلح، پولیس و موظفین امنیت ملی، توسط قانون خاص تنظیم می گردد.

ماده یکصد و سی و پنجم

اگر طرف دعوا زبانی را که محکمه توسط آن صورت می گیرد، نداند، حق اطلاع به مواد و اسناد قضیه و صحبت در محکمه به زبان مادری، توسط ترجمان برایش تامین می گردد.

فصل هشتم

اداره

ماده یکصد و سی و هشتم

اداره جمهوری اسلامی افغانستان بر اساس واحدهای اداره مرکزی و ادارات محلی، طبق قانون، تنظیم می گردد.

اداره مرکزی به یک عده واحدهای اداری منقسم می گردد که در رأس هر کدام یک نفر وزیر قرار دارد.

واحد اداره محلی، ولایت است.

تعداد، ساحه، اجزا و تشکیلات ولایات و ادارات مربوط، بر اساس تعداد نفوس، وضع اجتماعی و اقتصادی و موقعیت جغرافیایی توسط قانون تنظیم می گردد.

ماده یکصد و سی و هفتم

حکومت با حفظ اصل مرکزیت به منظور تسریع و بهبود امور اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و سهم گیری هر چه بیشتر مردم در انکشاف حیات ملی، صلاحیتهای لازم را مطابق به احکام قانون، به اداره محلی تفویض می نماید.

ماده یکصد و سی و هشتم

در هر ولایت یک شورای ولایتی تشکیل میشود.

اعضای شورای ولایتی، طبق قانون، به تناسب نفوس، از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم از طرف ساکنین ولایت برای مدت چهار سال انتخاب می گردند.

شورای ولایتی یک نفر از اعضای خود را به حیث رئیس انتخاب می نماید.

ماده یکصد و سی و نهم

شورای ولایتی در تأمین اهداف انکشافی دولت و بهبود امور ولایت به نحوی که در قوانین تصریح می گردد، سهم گرفته و در مسایل مربوط به ولایت مشوره می دهد.

شورای ولایتی وظایف خود را با همکاری اداره محلی اجرا می نماید.

ماده یکصد و چهارم

برای تنظیم امور و تأمین اشتراک فعال مردم در اداره محلی، در ولسوالی ها و قریه ها، مطابق به احکام قانون، شوراهای تشکیل می گردند.

اعضای این شوراهای از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم از طرف ساکنین محل برای مدت سه سال انتخاب می شوند.

سهم گیری کوچیان در شوراهای محلی مطابق به احکام قانون تنظیم می گردد.

ماده یکصد و پنجم

برای اداره امور شهری، شاروالی تشکیل می شود.

شاروال و اعضای مجالس شاروالی، از طریق انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم انتخاب می شوند.

امور مربوط به شاروالیها توسط قانون تنظیم می گردند.

ماده یکصد و ششم

دولت به مقصد تعمیم احکام و تأمین ارزشهای مندرج این قانون اساسی، ادارات لازم را تشکیل می نماید.

فصل نهم

حالت اضطرار

ماده یکصد و چهل و سوم

هر گاه به علت جنگ، خطر جنگ، اغتشاش وخیم، آفات طبیعی و یا حالت مماثل، حفظ استقلال و حیات ملی از مجرای که در قانون اساسی تعیین شده، ناممکن گردد، حالت اضطرار از طرف رئیس جمهور با تأیید شورای ملی در تمام یا بعضی از ساحات کشور اعلان می شود.

هر گاه حالت اضطرار بیش از دو ماه دوام نماید، برای تمدید آن، موافقت شورای ملی شرط است.

ماده یکصد و چهل و چهارم

در حالت اضطرار، رئیس جمهور می تواند به مشوره رؤسای شورای ملی و ستره محکمه، بعضی از صلاحیت های شورای ملی را به حکومت انتقال دهد.

ماده یکصد و چهل و پنجم

در حالت اضطرار، رئیس جمهور می تواند بعد از تأیید رؤسای شورای ملی و ستره محکمه، تنفیذ احکام ذیل را معطل بسازد و یا بر آن ها قیودی وضع نماید:

۱. فقره دوم ماده بیست و هفتم؛

۲. ماده سی و ششم؛

۳. فقره دوم ماده سی و هفتم؛

۴. فقره دوم ماده سی و هشتم.

ماده یکصد و چهل و ششم

در حالت اضطرار، قانون اساسی تعدیل نمی شود.

ماده یکصد و چهل و هفتم

هر گاه دوره ریاست جمهوری و یا دوره تقنینیه شورای ملی در حالت اضطرار ختم شود، اجرای انتخابات جدید ملتوی گذاشته شده، مدت خدمت رئیس جمهور و اعضای شورای ملی تا چهار ماه تمدید می شود.

هر گاه حالت اضطرار بیش از چهار ماه دوام نماید، لویه جرگه از طرف رئیس جمهور دعوت می شود.

بعد از ختم حالت اضطرار، در خلال مدت دو ماه، انتخابات برگزار می گردد.

ماده یکصد و چهل و هشتم

در ختم حالت اضطرار، اقداماتی که بر اساس مواد ماده یکصد و چهل و چهارم و یکصد و چهل و پنجم این قانون اساسی به عمل آمده، بلا فاصله از اعتبار ساقط میگردند.

فصل دهم

تعدیل

ماده یکصد و چهل و نهم

اصل پیروی از احکام دین مقدس اسلام و نظام جمهوری اسلامی تعدیل نمی شوند.

تعدیل حقوق اساسی اتباع صرف به منظور بهبود حقوق آنان مجاز می باشد.

تعدیل دیگر محتویات این قانون اساسی، نظر به تجارب و مقتضیات عصر، با رعایت احکام مندرج مواد شصت و هفتم و یکصد و چهل و ششم این قانون اساسی، با پیشنهاد رئیس جمهور یا اکثریت اعضای شورای ملی صورت می گیرد.

ماده یکصد و پنجاهم

به منظور اجرای پیشنهاد تعدیل، هیئتی از بین اعضای حکومت، شورای ملی و ستره محکمه به فرمان رئیس جمهور تشکیل گردیده، طرح تعدیل را تهیه می کند.

برای تصویب تعدیل، لویه جرگه بر اساس فرمان رئیس جمهور و مطابق به احکام فصل لویه جرگه دایر می گردد.

هر گاه لویه جرگه با اکثریت دو ثلث کل اعضا طرح تعدیل را تصویب کند، بعد از توشیح رئیس جمهور نافذ می گردد.

فصل یازدهم

احکام متفرقه

ماده یکصد و پنجاه و یکم

رئیس جمهور، معاونین رئیس جمهور، وزراء، رئیس و اعضای ستره محکمه، لوی خرنوال، رؤسای بانک مرکزی و امنیت ملی، والیان و شاروالها در مدت تصدی وظیفه نمی توانند هیچ معامله انتفاعی را با دولت انجام دهند.

ماده یکصد و پنجاه و دوم

رئیس جمهور، معاونین رئیس جمهور، وزراء، رؤسا و اعضای شورای ملی و ستره محکمه، لوی خرنوال و قضات نمی توانند در مدت تصدی وظیفه به مشاغل دیگری اشتغال ورزند.

ماده یکصد و پنجاه و سوم

قضات، خرنوالان، صاحب منصبان قوای مسلح و پولیس و منسوبین امنیت ملی، در مدت تصدی وظیفه نمی توانند در احزاب سیاسی عضویت داشته باشند.

ماده یکصد و پنجاه و چهارم

دارایی رئیس جمهور، معاونین رئیس جمهور، وزراء، اعضای ستره محکمه و لوی خرنوال قبل و بعد از دوره خدمت، توسط ارگانی که در قانون تعیین می گردد، ثبت، رسیدگی و نشر می شود.

ماده یکصد و پنجاه و پنجم

برای معاونین رئیس جمهور، وزراء، رؤسا و اعضای شورای ملی و ستره محکمه، قضات و لوی خرنوال مطابق به احکام قانون معاش مناسب تعیین می گردد.

ماده یکصد و پنجاه و ششم

کمیسیون مستقل انتخابات برای اداره و نظارت بر هر نوع انتخابات و مراجعه به آرای عمومی مردم در کشور مطابق به احکام قانون تشکیل می گردد.

ماده یکصد و پنجاه و هفتم

کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی مطابق به احکام قانون تشکیل می گردد.

اعضای این کمیسیون از طرف رئیس جمهور به تایید ولسی جرگه تعیین می گردند.

فصل دوازدهم

احکام انتقالی

ماده یکصد و پنجاه و هشتم

لقب بابای ملت و امتیازاتی که توسط لویه جرگه اضطراری سال یکهزار و سه صد و هشتاد و یک هجری شمسی به علیحضرت محمد ظاهر شاه، پادشاه سابق افغانستان، اعطا شده است با رعایت احکام این قانون اساسی مادام الحیات برای ایشان محفوظ می باشد.

ماده یکصد و پنجاه و نهم

مدت بعد از نفاذ این قانون اساسی تا تاریخ افتتاح شورای ملی، دوره انتقال شمرده می شود.

دولت انتقالی اسلامی افغانستان، در دوره انتقال وظایف ذیل را انجام می دهد:

۱. اصدار فرامین تقنینی مربوط به انتخابات ریاست جمهوری، شورای ملی و شوراهای محلی، در مدت شش ماه؛
۲. اصدار فرامین در مورد تشکیلات و صلاحیت محاکم و آغاز کار روی قانون تشکیلات اساسی در خلال مدت کمتر از یکسال؛
۳. تشکیل کمیسیون مستقل انتخابات؛
۴. انجام اصلاحات لازم به منظور تنظیم بهتر امور اجرایی و قضایی؛
۵. اتخاذ تدابیر لازم جهت آماده ساختن زمینه برای تطبیق احکام این قانون اساسی.

ماده یکصد و شصتم

اولین رئیس جمهور منتخب، سی روز بعد از اعلام نتایج انتخابات، مطابق به احکام این قانون اساسی به کار آغاز می کند. کوشش همه جانبه صورت می گیرد تا اولین انتخابات رئیس جمهور و شورای ملی با هم در یک وقت صورت بگیرد. صلاحیت های شورای ملی مندرج در این قانون اساسی تا زمان تأسیس این شوری به حکومت تفویض میشود و ستره محکمه مؤقت به فرمان رئیس جمهور تشکیل می گردد.

ماده یکصد و شصت و یکم

شورای ملی، وظایف و صلاحیت های خود را به مجرد تأسیس، مطابق به احکام این قانون اساسی، اعمال می کند.

بعد از دایر شدن اولین جلسه شورای ملی، در خلال مدت سی روز، حکومت و ستره محکمه مطابق به احکام این قانون اساسی تشکیل می گردند.

رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان تا زمانیکه رئیس جمهور منتخب به کار آغاز کند، اجرای وظیفه می نماید.

ارگانهای اجرایی و قضایی دولت با رعایت حکم فقره چهارم ماده یکصد و پنجاه و نهم این قانون اساسی، الی تشکیل حکومت و ستره محکمه به وظایف خود ادامه می دهند.

فرامین تقنینی که از آغاز دوره موقت به بعد نافذ گردیده است به اولین جلسه شورای ملی ارجاع می گردند.

این فرامین تا زمانیکه از طرف شورای ملی لغو نگردیده باشند نافذ می باشند.

ماده یکصد و شصت و دوم

این قانون اساسی از تاریخ تصویب لویه جرگه نافذ و از طرف رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان توشیح و اعلام می گردد.

با نفاذ این قانون اساسی، قوانین و فرامین تقنینی مغایر احکام آن ملغی میباشد.

فهرست الفبائی

قانون اساسی افغانستان

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
				الف	
۱	اثار باستانی	۹	۱۱	اتخاذ	۵۳-۵۲-۵۰-۱۷-۱۵-۱۴ ۱۵۹-۱۴۲-۱۳۷-۶۴-۵۴
۲	آرای	۶۱-۶۵-۶۹-۹۴-۱۰۰-	۱۲	اتهام	۱۰۲-۶۹-۳۱-۲۸-۲۷ ۱۳۳-۱۲۷
۳	آزاد	۲-۶۴-۱۳۸	۱۳	اثبات	۳۱
۴	آزادی	۲۴-۳۲-۳۴-۳۷-۵۷	۱۴	اجازه	۱۰۲-۹۸-۴۶-۳۸
۵	آسایش	۴۹	۱۵	اجباری	۴۳
۶	آغاز	۸۳-۸۷-۹۸-۱۱۷-۱۵۰-	۱۶	اجتماعی	۱۳۷-۹۰-۶۵-۴۲-۶
۷	آفات	۱۶۰-۱۶۱	۱۷	اجلاس	۱۰۷-۱۰۴-۹۹-۶۴
۸	امرین	۴۹-۱۴۳	۱۸	اجمالی	۹۸
۹	آموزی	۷۷	۱۹	احاطه	۱۹
۱۰	اتباع	۴۶	۲۰	احترام	۸
		۱۴-۲۲-۲۸-۳۳-۳۵-۳۶-	۲۱	احزاب	۱۵۳-۳۵
		۳۹-۴۳-۴۶-۵۰-۵۲-۵۵-۵۷-۷۴-	۲۲	احکام	۲-۳-۵-۱۰-۱۲-۱۴-۲۷- ۳۴-۳۵-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰- ۴۲-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۵۰- ۵۲-۵۳-۵۶-۶۰-۶۱-۶۴- ۶۵-۶۷-۶۹-۷۰-۷۵-۸۴- ۸۶-۹۱-۹۸-۱۰۸-۱۱۱- ۱۱۵-۱۱۷-۱۱۹-۱۲۱- ۱۲۳-۱۲۴-۱۲۸-۱۳۰- ۱۳۱

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۲۳	اختصاصی	۹۱-۴۶	۲۸	اساسنامه	۳۵
۲۴	اداره	۱۳۷-۱۳۶-۵۰-۴۶-۹ ۱۵۶-۱۴۱-۱۴۰-۱۳۹	۲۹	اساسی	-۶۴-۶۳-۶۰-۵۹-۳۴-۵ -۷۶-۷۴-۶۹-۶۸-۶۷-۶۵ -۱۱۱-۱۰۶-۹۱-۹۰-۷۸ -۱۱۹-۱۱۷-۱۱۵-۱۱۳ -۱۴۲-۱۳۰-۱۲۳-۱۲۱ -۱۴۹-۱۴۸-۱۴۶-۱۴۳ -۱۶۰-۱۵۹-۱۵۸-۱۵۷ ۱۶۲-۱۶۱
۲۵	ادامه	۱۶۱	۳۰	اسباب	۱۲۹
۲۶	اداب	۴۶	۳۱	استثنای	۱۱۷-۷۹-۷۰-۶۴-۵۱
۲۷	ادیان	۲	۳۲	استعانت	۶۳
۲۸	ارتقای	۱۷-۱۳	۳۳	استعمال	۷
۲۲	ارتکاب	-۸۵-۷۸-۷۲-۶۹-۶۲-۲۷ -۱۳۳-۱۲۷-۱۱۸	۳۴	استعفاء	۱۰۸-۶۰
۲۳	ارزش	۱۴۲	۳۵	استفاده	۹۰-۹
۲۴	ارضی	-۷۴-۶۴-۶۳-۵۹-۵۰-۸-۵ ۱۱۱-۹۹-۷۵	۳۶	استقلال	-۷۴-۶۴-۶۳-۵۹-۵۰-۸-۵ ۱۱۱-۹۹-۷۵
۲۵	ازبیک	۴			
۲۶	ازبکی	۱۶			
۲۷	اساس	-۱۲۷-۱۲۱-۹۷-۶			

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۳۷	استماع	۱۳۳	۵۲	اطلاق	۴
۳۸	استملاک	۴۰	۵۳	اظهار	۸۱-۳۴-۳۰
۳۹	استوار	۱۸	۵۴	اعتبار	۱۴۸-۷۹-۶۴-۳۰
۴۰	استیضاع	۹۲-۹۱	۵۵	اعتراف	۳۰
۴۱	الحاق	۹۰	۵۶	اعطای	۹۸-۹۷-۹۰-۶۴
۴۲	اسکان	۱۴	۵۷	اعلان	۱۴۳-۱۲۸-۸۳-۶۴-۶۱-۴۰ ۱۶۰
۴۳	اسلام	۷۴-۶۳-۵۴-۳۵-۳-۲ ۱۴۹-۱۱۹	۵۸	اعلامیه جهانی	۷
۴۴	اسلامی	۱۳۶-۱۱۶-۸۱-۶۰-۱ ۱۶۲-۱۶۱-۱۵۹-۱۴۹	۵۹	اعلام	۱۲۸-۶۷-۶۱
۴۵	اشتغال	۱۵۲-۱۲۶-۱۱۹	۶۰	اعمال	۸۹-۷۴-۴
۴۶	اصدار	۱۵۹	۶۱	اغتشاش	۱۴۳
۴۷	اصلی	۲۵	۶۲	افتخاری	۶۴
۴۸	اصول	۱۰۸-۸۹-۸۸-۸۷-۴۵	۶۳	افراد	۴
۴۹	اضطراری	۱۴۶-۱۴۴-۱۴۳-۶۴ ۱۴۷	۶۴	افرادى	۴
۵۰	اطفال	۵۴-۴۹	۶۵	افغان	۴۹-۴۲-۳۹-۳۴-۴
۵۱	اطلاع	۱۳۵-۱۰۲-۳۱	۶۶	افغانستان	۱۹-۱۶-۱۲-۷-۴-۳-۲-۱ ۳۵-۳۳-۲۸-۲۲-۲۱-۲۰ ۴۶-۴۵-۴۳-۴۱-۳۹-۳۶ ۶۰-۵۸-۵۷-۵۶-۵۵-۵۰ ۷۲-۶۶-۶۵-۶۴-۶۳-۶۲ ۱۱۰-۹۰-۸۵-۸۱-۷۵-۷۴ ۱۲۸-۱۱۹-۱۱۸-۱۱۶ ۱۶۲-۱۶۱-۱۵۹-۱۵۸-۱۳۶

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۶۷	الله اکبر	۲۰-۱۹	۷۷	اکراه	۳۰
۶۸	الحاق	۹۰	۷۸	امتیاز	۲۲
۶۹	الغای	۹۰	۷۹	امحای بیسوادى	۴۴
۷۰	القاب	۶۴	۸۰	امر	۱۰۷-۲۹
۷۱	اقتصاد	۱۰	۸۱	امراض	۵۲
۷۲	اقتصادى	۱۱-۱۲-۱۴-۶۵-۷۵- ۹۰-۱۳۶-۱۳۷	۸۲	امكانات	۱۴
۷۳	اقدام	۲۹-۴۶-۵۱	۸۳	املاك	۹
۷۴	اقرار	۳۰	۸۴	امنيت	۵-۵۰-۶۴-۹۹-۱۳۴- ۱۵۱-۱۵۳
۷۵	اقوام	۴-۶	۸۵	اموال	۴۱
۷۶	اکثریت	۱۶-۶۱-۶۲-۶۹-۹۲- ۱۰۰-۱۰۶-۱۱۳-۱۲۷- ۱۴۹-	۸۶	امور	۴-۱۰۸-۱۴۱-۱۵۹
			۸۷	انتفاعى	۱۵۱
			۸۸	انسان	۲۴
			۸۹	انسانى	۶-۲۹
			۹۰	انعقاد	۷۹
			۹۱	انكشاف	۶-۱۳-۱۷-۵۲
			۹۲	اهدا	۶۶
			۹۳	اهداف	۳۵-۱۳۹

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۹۴	اهل	۱۳۱	۱۱۰	برابری	۶
۹۵	اهلیت	۵۰	۱۱۱	برائت	۲۵
۹۶	اوصاف	۸۵	۱۱۲	براهوی	۴
۹۷	اولویت	۹۷	۱۱۳	برگزار	۱۴۷-۸۳-۶۷-۶۱
۹۸	ایتام	۵۳	۱۱۴	بسم الله الرحمن الرحيم	۱۱۹-۷۴-۶۳
۹۹	ایجابات	۱۱	۱۱۵	بضاعت	۵۳
۱۰۰	ایجاد	۵۰-۴۴-۶	۱۱۶	بفروشد	۶۶
۱۰۱	ایماق	۴	۱۱۷	بلافاصله	۱۴۸-۱۰۲
۱۰۲	آینده	۹۸	۱۱۸	بالمثل	۲۸
ب					
۱۰۳	بارگاه	۶۳	۱۱۹	بلوچ	۴
۱۰۴	بازار	۱۰	۱۲۰	بلوچی	۱۶
۱۰۵	بالترتیب	۶۸	۱۲۱	بنام خداوند بزرگ	۱۱۹-۷۴-۶۳
۱۰۶	بانک	۱۵۱-۶۴-۱۲	۱۲۲	بنیه	۱۴
۱۰۷	بپذیرد	۱۱۴-۱۰۵	۱۲۳	بهبود	۱۴
۱۰۸	بحیث	-۷۳-۷۲-۶۷-۶۲-۱۶ -۱۱۲-۸۴-۸۱-۷۷ -۱۲۰-۱۱۷-۱۱۶ ۱۳۸-۱۲۵	۱۲۴	بهترین	۱۳۰
۱۰۹	بدنی	۵۲	۱۲۵	بودجه	-۹۷-۹۵-۹۱-۹۰-۷۵ ۱۲۵-۹۹-۹۸

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون
۱۴۳	پول	۱۲
۱۴۴	پولیس	۱۵۳-۱۳۴-۶۴
۱۴۵	پولی	۱۲
۱۴۶	پیروان	۲
۱۴۷	پیروی	۱۴۹-۱۳۰-۲
۱۴۸	پشتیبانی	۶۳
۱۴۹	پیشرفت	۴۷
۱۵۰	پیشگاه	۱۲۰
۱۵۱	پیشه وران	۱۳
۱۵۲	پیغمبر اکرام (ص)	۱۸
۱۵۳	پیمان	۲۸
۱۵۴	پیوسته	۲۸
ت		
۱۵۵	تائید	-۹۷-۹۱-۷۲-۶۹-۶۸-۶۴ ۱۵۷-۱۴۵-۱۴۳-۱۱۷
۱۵۶	تابعیت	۸۵-۷۲-۶۲-۲۸-۴
۱۵۷	تاجک	۴

شماره	موضوع	مواد قانون
۱۲۶	بیان	۳۴
۱۲۷	بیرق	۱۹
۱۲۸	بیسوادی	۴۴
۱۲۹	بیشترین	۶۱
۱۳۰	بیطرفی	۵۰
۱۳۱	بین الدول	۱۲۱-۶۴-۲۸
۱۳۲	بی بضاعت	۵۳-۳۱
پ		
۱۳۳	پامیری	۱۶
۱۳۴	پایان	۸۳-۶۱
۱۳۵	پایتخت	۲۱
۱۳۶	پذیرفته	۵۰
۱۳۷	پروردگار	۶۳
۱۳۸	پروگرام	-۴۴-۴۳-۱۶-۱۴-۱۳ -۹۷-۹۱-۹۰-۷۵-۴۷ ۹۹-۹۸
۱۳۹	پشتو	۲۰-۱۶
۱۴۰	پشتون	۴
۱۴۱	پشه ئی	۱۶-۴
۱۴۲	پناهندگی	۴

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۱۵۸	تأدیه	۴۲	۱۷۱	تدابیری	۸۳
۱۵۹	تأسیس	۶۴-۵۸-۵۲-۴۶-۳۵ ۱۶۱-۱۶۰-۱۳۲	۱۷۲	تدریس	۴۳
۱۶۰	تأمین	۸۳-۵۴-۵۲-۴۳-۶-۵ -۱۳۹-۱۳۵-۱۳۰-۱۱۹ ۱۴۲-۱۴۰	۱۷۳	تدقیق	۸۶
۱۶۱	تبعیضی	۵۰-۲۲	۱۷۴	تدوین	۴۵
۱۶۲	تجارت	۱۱	۱۷۵	ترجمان	۱۳۵
۱۶۳	تجدید	۱۱۸-۷۴-۷۲	۱۷۶	ترفیغ	۱۳۲-۱۲۴
۱۶۴	تجربه	۱۱۸-۷۴-۷۲	۱۷۷	ترقی	۶۳
۱۶۵	تجزیه	۱	۱۷۸	ترکمن	۴
۱۶۶	تحتانی	۱۹	۱۷۹	ترکمنی	۱۶
۱۶۷	تحمیل	۴۹	۱۸۰	تساوی	۸
۱۶۸	تحویل	۴۲	۱۸۱	تسریع	۱۳۷
۱۶۹	تخصص	۱۱۸	۱۸۲	تسهیلات	۵۲
۱۷۰	تدابیر	-۵۳-۵۲-۵۰-۱۷-۱۵-۱۴ ۱۵۹-۱۴۲-۱۳۷-۶۴-۵۴	۱۸۳	تشبثات	۱۰
			۱۸۴	تشکیل	-۸۸-۸۷-۵۸-۵۴-۳۵-۱۲ -۱۲۷-۱۲۳-۱۲۵-۱۰۰ -۱۴۱-۱۴۰-۱۳۸-۱۳۴ -۱۵۹-۱۵۷-۱۵۶-۱۴۲ ۱۶۱-۱۶۰

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۱۸۵	تشویق	۵۲-۴۷-۱۰	۱۹۷	تعلق	۴
۱۸۶	تصدی	-۸۰-۷۴-۶۷-۶۶-۶۳ ۱۵۳-۱۵۲-۱۵۱-۱۱۸	۱۹۸	تعلیمات	۴۳-۱۷
۱۸۷	تصریح	-۱۲۸-۱۱۶-۹۴-۵۱-۳۸ ۱۳۹	۱۹۹	تعلیم	۴۴-۴۳
۱۸۸	تصمیم	۴۷-۴۳	۲۰۰	تعمیل	۱۴۲-۱۲۹-۷۵
۱۸۹	تصویر	۳۴	۲۰۱	تعویضی	۴۰
۱۹۰	تضمین	۵۷-۵۳-۴۷-۱۰	۲۰۲	تعیین	-۶۴-۶۱-۴۸-۴۲-۳۸-۳۱ -۸۳-۷۳-۷۲-۶۹-۶۸-۶۷ -۱۰۸-۸۹-۸۷-۸۵-۸۴ -۱۴۳-۱۳۲-۱۱۸-۱۱۷ ۱۵۷-۱۵۵-۱۵۴
۱۹۱	تظاهرات	۳۶			
۱۹۲	تعدیل	-۱۰۲-۹۲-۹۰-۶۷-۶۵ ۱۵۰-۱۴۹-۱۴۶-۱۱۱			
۱۹۳	تعذیب	۲۹			
۱۹۴	تعرض	۴۰-۳۸-۳۷-۳۱-۲۴			
۱۹۵	تعطیل	۱۰۷-۱۰۲-۷۹-۱۸	۲۰۳	تعیینات	۱۱۷
۱۹۶	تعقیب	۱۰۲-۱۰۱-۲۹-۲۷-۲۶	۲۰۴	تفتیش	۴۰-۳۸-۳۷
			۲۰۵	تفسیر	۱۲۱
			۲۰۶	تفویض	۱۶۰-۱۳۷-۱۲۲
			۲۰۷	تقاضا	۱۲۷-۶۹
			۲۰۸	تقاعد	۱۳۲-۱۲۴-۶۴
			۲۰۹	تقدیم	-۱۲۵-۹۸-۹۷-۹۴-۷۹ ۱۳۳
			۲۱۰	تقرر	۱۳۲-۱۲۴

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۲۱۱	تقویت	۵۲-۱۶	۲۲۳	تنفیذ	۱۴۵
۲۱۲	تقویم	۱۸	۲۲۴	تهیه	۱۴
۲۱۳	تکلم	۴۳-۱۶	۲۲۵	توأم	۴۴
۲۱۴	تکمیل	۱۱۶-۱۱۳-۸۵	۲۲۶	تویم	۹۸
۲۱۵	تکنالوژی	۹۰-۷۵	۲۲۷	توشیح	۱۶۲-۱۰۰-۶۴
۲۱۶	تلفون	۳۷	۲۲۸	توضیح	۱۴
۲۱۷	تلگراف	۳۷	۲۲۹	توزیع	۹۲
۲۱۸	تلویزیون	۳۴	۲۳۰	توقیف	۱۰۲-۲۹-۲۷-۲۶
۲۱۹	تمامیت	۵-۸-۵۰-۵۹-۶۳-۶۴-۷۴- ۷۵-۹۹-۱۱۱-	۲۳۱	تولید	۱۳-۷
۲۲۰	تمدید	۱۴۷-۱۴۳-۱۰۷	ث		
۲۲۱	تناسب	۱۳۸-۸۳	۲۳۲	ثلث	۱۰۰-۹۴-۸۹-۸۴-۶۹- ۱۵۰-۱۲۷
۲۲۲	تنظیم	۴-۸-۱۱-۱۲-۱۶-۱۸-۱۹- ۲۴-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۴۶- ۴۸-۵۳-۵۸-۶۳-۷۰-۷۱- ۷۶-۸۹-۱۰۸-۱۲۲-۱۲۳- ۱۲۷-۱۳۴-۱۳۶-۱۴۰- ۱۴۱	ج		
			۲۳۳	جامعه	۵۴-۶
			۲۳۴	جبران	۹۶-۵۱
			۲۳۵	جداگانه	۱۰۴
			۲۳۶	حاکمیت	۱۱۱-۶۳-۵-۴
			۲۳۷	جرگه	۱۲-۶۴-۶۸-۶۹-۷۲-۷۷- ۷۹-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۷- ۸۹-۹۱-۹۲-۹۴-۹۷-۹۸- ۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳- ۱۱۴-۱۱۷-۱۲۷-۱۴۷- ۱۵۰-۱۵۷-۱۶۲

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۲۳۸	جرم	۱۰۲-۳۸-۳۰-۲۷-۲۶ ۱۲۷	۲۴۷	جمهوری	۷۰-۶۷-۶۲-۶۱-۶۰-۲-۱ ۱۵۹-۱۴۷-۱۱۶-۸۱
۲۳۹	جزا	۱۳۶-۲۹-۲۶	۲۴۸	جنائی	۳۱
۲۴۰	جسمی	۵۴	۲۴۹	جنگلات	۱۵
۲۴۱	جلسه	۱۰۴-۱۰۳-۷۹	چ		
۲۴۲	جلوگیری	۷	۲۵۰	چاپ	۱۲
۲۴۳	جمعه	۱۸	ح		
۲۴۴	جمعیتها	۳۵	۲۵۱	حاضر	۱۰۶-۷۴-۳۱
۲۴۵	جمعی	۳۴	۲۵۲	حالاتی	۱۲۸-۵۱-۴۹
۲۴۶	جمهور	۶۵-۶۴-۶۳-۶۲-۶۱-۶۰ ۷۴-۷۱-۷۰-۶۸-۶۷-۶۶ ۸۴-۷۹-۷۷	۲۵۳	حالت	۱۴۳-۷۹-۳۰
			۲۵۴	حاوی	۹۶

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۲۵۵	حاکمیت	۱۱-۶۳-۵-۴	۲۶۹	حقوق بشر	۷
۲۵۶	حایز	۷۹	۲۷۰	حقیقی	۱۲۰
۲۵۷	حداقل	۸۳	۱۷۱	حکم	-۵۱-۴۲-۴۰-۳۵-۲۷-۲۵
۲۵۸	حدود	-۴۸-۴۰-۲۴-۱۴-۲			-۷۹-۷۳-۶۸-۶۷-۶۶-۶۲
۲۵۹	حرب	۱۳۰-۵۷-۵۰			-۱۲۸-۱۲۲-۱۱۱-۹۱
۲۶۰	حرفه	۶۴			-۱۵۷-۱۳۱-۱۳۰-۱۲۹
۲۶۱	حرمان	۴۸			۱۶۱
۲۶۲	حزبی	۱۱۸-۸۵-۷۲-۶۲	۲۷۲	حکمی	۱۳۱-۱۳۰-۱۲۹-۱۲۰
۲۶۳	حسن	۸۰-۶۶-۳۵	۲۷۳	حلف	۱۱۹-۷۴-۶۳
۲۶۴	حصول	۱۱۸-۸	۲۷۴	حمایت	-۴۷-۳۹-۲۴-۱۳-۱۰-۶
۲۶۵	حفاظت	۵۱-۴۲	۲۷۵	حمل	۷۴-۶۳-۵۸-۵۴-۵۲
۲۶۶	حفظ	۷۴-۶۳-۹			۳۶
۲۶۷	حقایق	-۷۵-۱۶-۱۵-۸-۶	۲۷۶	حنفی	۱۳۰
۲۶۸	حقوق	۱۴۳-۱۳۷	۲۷۷	حوزه	۸۳
		۲۹	خ		
		-۵۷-۵۳-۵۱-۵۰-۲۲	۲۷۸	خاتمه	۹۹-۶۴
		-۷۴-۷۲-۷۰-۶۳-۶۲			
		۱۴۹-۱۲۶-۸۵			

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۲۷۹	خارجی	۶۴-۲۸-۱۱-۸	د		
۲۸۰	خاص	۷۹-۷۸-۶۹-۶۳ ۱۳۴-۱۲۷-۱۲۲	داخل	۲۹۱	۹۷-۹۶-۷۷-۳۸-۳۱-۲۸ ۱۳۰-۱۰۹-۱۰۵
۲۸۱	خانواده	۵۴	داخلی	۲۹۲	۱۰۸-۸۹-۸۸-۸۷-۱۱
۲۸۲	خبیر	۸۴	دارائی	۲۹۳	۱۵۴-۷۵-۴۰
۲۸۳	خساره	۵۱	درجه	۲۹۴	۴۴-۴۳
۲۸۴	خصوص	۱۱۹-۳۵	دری	۲۹۵	۱۶
۲۸۵	خصوصی	۵۲-۱۰	دسترسی	۲۹۶	۵۰
۲۸۶	خطوط	۷۶-۶۴	دفاع	۲۹۷	۱۳۳-۷۵-۶۴-۵۸-۵۵-۵
۲۸۷	خلال	۸۳-۶۹-۶۷-۶۱-۳۸ ۱۶۱-۱۵۹-۱۴۷-۹۸	دفاعی	۲۹۸	۵
۲۸۸	خورشید	۱۹	دفع	۲۹۹	۳۱
۲۸۹	خوشه	۱۹	دلایل	۳۰۰	۹۴-۹۲
			دهقان	۳۰۱	۱۴
			دول	۳۰۲	۶۴
۲۹۰	خارنوالی	۱۵۲-۱۵۱-۱۱۰-۶۴ ۱۵۵-۱۵۴-۱۵۳	دولت	۳۰۳	۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۲-۱ ۲۴-۱۷-۱۶-۱۴-۱۳-۱۲ ۴۳-۴۲-۳۹-۳۷-۳۱-۲۸ ۵۳-۵۲-۵۱-۴۷-۴۶-۴۴ ۷۵-۶۵-۶۰-۵۸-۵۷-۵۴ ۱۱۶-۹۸-۹۶-۸۵-۸۱ ۱۴۲-۱۳۹-۱۲۵-۱۲۴ ۱۶۲-۱۶۱-۱۵۹-۱۵۱

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۳۰۴	دولتی	۹۱-۹۰-۶۶-۵۰-۴۶-۴۲	۳۰۹	رایج	۱۶
۳۰۵	دین	-۱۱۹-۷۴-۶۳-۵۴-۲-۱	۳۱۰	رایگان	۵۲-۴۳
۳۰۶	دینی	۴۵-۱۷-۲	۳۱۱	رای دهندگان	۶۱
ذ			۳۱۲	ربع	۱۱۴-۹۸
۳۰۷	ذمه	۲۵	۳۱۳	رخصتی	۴۸-۱۸
ر			۳۱۴	رسانه	۱۶
۳۰۸	رؤسای	۱۱۰	۳۱۵	رسمی	۱۶
			۳۱۶	رسوم	۵۴
			۳۱۷	رسیدگی	-۱۳۳-۱۳۰-۱۲۰-۹۷ ۱۵۴
			۳۱۸	رشد	۱۳
			۳۱۹	رضایت	۳۰
			۳۲۰	رکن	۱۱۶-۵۴
			۳۲۱	روح	۷۶
			۳۲۲	روحي	۵۴
			۳۲۳	زبان	۱۳۵-۴۳-۳۵-۲۰-۱۶
			۳۲۴	زراعت	۱۴
			۳۲۵	زمينه	۴۳

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۳۲۶	زنان	۴۴	۳۴۰	سرایت	۲۶
۳۲۷	زندگی	۲۳-۱۴-۱۳	۳۴۱	سرپرست	۵۳
۳۲۸	زیر زمینی	۹	۳۴۲	سرخ	۱۹
۳۲۹	زیست	۱۵	۳۴۳	سرمایه	۴۱-۱۰
س					
۳۳۰	ساعات	۴۸	۳۴۴	سره میاشت	۶۴
۳۳۱	ساقط	۱۴۸-۷۹	۳۴۵	سرود	۲۰
۳۳۲	ساکن	۳۸	۳۴۶	سری	۱۱۴-۱۰۵-۸۳-۶۱ ۱۴۱-۱۴۰-۱۳۸-۱۲۸
۳۳۳	ساکنین	۱۴۰-۱۳۸	۳۴۷	سطح	۱۳
۳۳۴	سالانه	۱۰۴-۹۸	۳۴۸	سطوح	۱۶
۳۳۵	سالم	۵۳-۵۰	۳۴۹	سعادت	۶۳
۳۳۶	سایر	۳۴-۱۸-۱۶-۹-۵-۴-۲	۳۵۰	سفر	۳۹
		۷۴-۶۴-۶۳-۴۹-۴۸-۴۶	۳۵۱	سفید	۱۹
		۱۲۴-۹۰-۸۳-۷۸-۷۷-۷۵ ۱۳۱-۱۳۰		سلاح	۳۶
۳۳۷	سبز	۱۹	۳۵۲	سلامت	۵۴
۳۳۸	سپرده	۲۸	۳۵۳	سلب	۳۲-۲۸
۳۳۹	سران	۶۴	۲۵۴	سمتی	۸۰-۶۶
			۳۵۵	سوء استفاده	۵۹

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون
۳۷۰	شمرده	۱۵۹-۱۰۰-۹۸-۲۷
۳۷۱	شمول	۱۲۰-۹۷-۸۴-۴۶
۳۷۲	شناخته	۶۱-۲۵
۳۷۳	شهادتی	۳۰
۳۷۴	شهر	۲۱
ص		
۳۷۵	صاحب	۶۴
۳۷۶	منصبان	۶۴
۳۷۷	صادر	۱۲۹-۵۲
۳۷۸	صادقانه	۷۴
۳۷۹	صحبت	۱۳۵
۳۸۰	صحت	۳۰
۳۸۱	صحی	۵۲
۳۸۲	صدمه	۵۰
۳۸۳	صریح	۱۱۳-۹۲
۳۸۴	صریحاً	۱۱۳
۳۸۵	صعب الاعلاج	۶۸-۶۷

شماره	موضوع	مواد قانون
۳۵۶	سواد	۴۶
۳۵۷	سوال	۹۳
۳۵۸	سوگند	۶۳
۳۵۹	سیا	۱۹
۳۶۰	سیاست	۷۶-۶۴-۸
۳۶۱	سیرت	۱۱۸
۳۶۲	سیستم	۵۰
ش		
۳۶۳	شبه	۳۵
۳۶۴	شخصی	-۸۵-۸۴-۷۲-۶۲-۲۶ ۱۰۵-۹۳
۳۶۵	شرایط	-۶۲-۵۵-۴۶-۳۳-۱۴ ۱۱۸-۷۵-۷۲
۳۶۶	شرط	-۱۲۹-۱۲۶-۹۶-۳۵ ۱۴۳
۳۶۷	شغل	۱۲۰-۹۷-۸۴-۴۸
۳۶۸	شفاهی	۹۳
۳۶۹	شکایت	۵۸

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

مواد قانون	موضوع	شماره	مواد قانون	موضوع	شماره		
۵۴	طفل	۳۹۰	-۳۱-۳۰-۲۷-۲۵	صلاحیت	۳۸۶		
۱۹	طلوع	۳۹۱	-۵۱-۴۰-۳۸-۳۵				
۱۹	طول	۳۹۲	-۶۷-۶۶-۶۴-۶۰				
ظ			-۹۱-۹۰-۸۹-۷۲				
۹۷-۹۴-۶۱	ظرف	۳۹۳	-۱۲۱-۱۲۰-۱۱۶				
ع			-۱۲۵-۱۲۳-۱۲۲				
۸۳-۴۰	عادلانہ	۳۹۴	-۱۳۷-۱۳۴-۱۳۲				
-۱۱۰-۸۱-۷۲-۶۴-۴۶	عالی	۳۹۵	-۱۶۰-۱۵۹-۱۴۴				
۱۱۸			۱۶۱				
۹	عامہ	۳۹۶	-۵۸-۴۳-۴۰-۳۷			صورت	۳۸۷
۹۶	عایدات	۳۹۷	-۷۰-۶۹-۶۸-۶۷				
۱۳۰-۱۱۹-۴۲-۶	عدالت	۳۹۸	-۱۰۲-۹۸-۹۷-۹۵				
۱۰۲-۱۰۱	عدلی	۳۹۹	-۱۰۸-۱۰۷-۱۰۴				
۹۲-۸	عدم	۴۰۰	-۱۲۸-۱۲۴-۱۱۹				
۵۶	عذر	۴۰۱	-۱۴۹-۱۳۵-۱۳۴				
۴	عرب	۴۰۲	۱۶۰				
۱۹	عرض	۴۰۳	ط				
۶۰-۴۷	عرصہ	۴۰۴	۶۷-۵۳-۵۲	طبی	۳۸۸		
			۱۲	طرح	۳۸۹		

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۴۰۵	عسکری	۱۲۵-۱۲۲-۵۵	۴۲۰	عنفاً	۱۰۵
۴۰۶	عفو	۸۴-۸۲-۸۱-۷۳-۴۱	۴۲۱	عهده	۶۸-۶۷
۴۰۷	عقاری	۱۲۷-۱۱۸-۱۱۷-۱۰۲	۴۲۲	عواملی	۹۸
۴۰۸	عقد	۴۱	۴۲۳	عواید	۴۲
۴۰۹	عقل	۶۴	۴۲۴	عودت	۳۹
۴۱۰	علاج	۳۰	غ		
۴۱۱	علاوه	۵۲	۴۲۵	غیاب	۶۷-۶۱-۶۰ ۱۰۸
۴۱۲	علت	۸۵-۱۶	ف		
۴۱۳	علمی	۱۴۳-۱۰۱-۲۸	۴۲۶	فراهم	۴۳
۴۱۴	علمی	۴۷-۱۶	۴۲۷	فرهنگ	۴۵
۴۱۵	علیای	۱۲۸-۱۱۴-۱۰۵-۳۵	۴۲۸	فروشی	۴۱
۴۱۶	علیه	۱۱۱-۸۱-۶۶	۴۲۹	فساد اداری	۷۵
۴۱۷	عمل	۱۳۴-۱۲۰-۶۹-۲۵	۴۳۰	فسخ	۹۰
۴۱۸	عملی	۹۳-۹۲-۶۰-۵۹-۵۳-۲۶	۴۳۱	فعالیت	۵۸-۳۵-۱۲ ۱۳۴
۴۱۹	عمودی	۱۴۸	۴۳۲	فعل	۲۷
		۵۰-۲۷	۴۳۳	فقره	۱۶۱-۱۴۵-۱۱۷
		۱۹			

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۴۳۴	فقه	۱۳۰			۶۹-۶۸-۶۷-۶۴-۶۱
۴۳۵	فقهی	۳۵			۷۶-۷۵-۷۳-۷۱-۷۰
۴۳۶	فکر	۲۴			۸۶-۸۴-۸۳-۷۹-۷۷
۴۳۷	فهرست	۱۰۹-۹۷-۶۹			۹۶-۹۵-۹۴-۹۱-۹۰
۴۳۸	فوق العاده	۱۰۷			۱۰۸-۱۰۲-۹۸-۹۷
۴۳۹	فیصد	۹۲-۸۴			۱۱۵-۱۱۱-۱۰۹
۴۴۰	فیصله	۱۲۹-۷۵			۱۲۱-۱۱۹-۱۱۷
ق					
۴۴۱	قابل	۱			۱۲۴-۱۲۳-۱۲۲
۴۴۲	قابلیت	۵			۱۳۰-۱۲۸-۱۲۷
۴۴۳	قابطه	۸۱			۱۳۴-۱۳۳-۱۳۱
۴۴۴	قانون	۱۰-۹-۵-۴-۳-۲ ۲۲-۱۶-۱۴-۱۲ ۳۴-۳۳-۲۷-۲۴ ۳۹-۳۸-۳۷-۳۵ ۵۰-۴۷-۴۶-۴۰ ۵۵-۵۳-۵۲-۵۱ ۵۹-۵۸-۵۷-۵۶ ۶۰			۱۴۰-۱۳۷-۱۳۶ ۱۴۶-۱۴۳-۴۲-۱۴۱ ۱۵۴-۱۴۹-۱۴۸ ۱۵۷-۱۵۶-۱۵۵ ۱۶۰-۱۵۹-۱۵۸ ۱۶۲-۱۶۱

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون
۴۶۰	قومی	۸۰-۶۶
۴۶۱	قیادت	۹۴
۴۶۲	قیود	۱۴۵
ک		
۴۶۳	کابل	۲۱
۴۶۴	کار	۴۸
۴۶۵	کارگر	۴۸
۴۶۶	کاشف	۴۷
۴۶۷	کافی	۱۱۸
۴۶۸	کامل	۵۰-۳۰
۴۶۹	کرامت	۲۹-۲۴-۶
۴۷۰	کسب	۹۸-۸۵-۶۱-۴۰
۴۷۱	کشور	-۱۶-۱۲-۱۱-۶-۵ -۵۰-۴۴-۳۹-۱۸ -۸۳-۷۶-۷۲-۶۴ ۱۴۳-۱۱۱-۹۹
۴۷۲	کلمه	۱۹-۴
۴۷۳	کمال	۱۱۹
۴۷۴	کمنتر	۱۵۹-۱۱۸-۷۲-۶۲

شماره	موضوع	مواد قانون
۴۴۵	قبایل	۶
۴۴۶	قبلی	۳۴
۴۴۷	قبول	۶۴
۴۴۸	قرضه	۹۸-۹۷-۹۰
۴۴۹	قرغیز	۴
۴۵۰	قرلباش	۴
۴۵۱	قسمت	۱۹
۴۵۲	قضات	۶۴
۴۵۳	قضاوت	۸۱
۴۵۴	قضایای	۱۳۱-۱۳۰-۱۲۲-۳۱
۴۵۵	قطعات	۶۴
۴۵۶	قطعی	-۱۲۲-۹۸-۷۵-۲۵ ۱۳۰-۱۲۵
۴۵۷	قناعت	۹۲
۴۵۸	قوای مسلح	۱۵۳-۱۳۴-۶۴
۴۵۹	قومیت	۱۳۱-۳۵

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
ل					
۴۸۶	لا اله الا الله محمد رسول الله	۱۹	۴۷۵	کمیسیون	۸۶-۶۴-۵۸-۱۲ ۱۵۶-۹۳-۸۹-۸۸ ۱۵۹-۱۵۷
۴۸۷	لازم	۵۰-۱۷-۱۵-۱۴ ۶۴-۵۴-۵۳-۵۲ ۱۵۹-۱۴۲-۱۳۷	۴۷۶	کنار	۱۹
۴۸۸	لسانس	۴۳	۴۷۶	کهن سالان	۵۳
۴۸۹	لسانی	۸۰-۶۶	۴۷۸	کوچیان	۱۴۰-۴۴-۱۴
۴۹۰	لغو	۱۶۲-۱۶۱-۹۰	گ		
۳۹۱	لقب	۱۵۸	۴۷۹	گرفتار	۱۰۲-۲۷
م					
۴۹۲	مؤثر	۴۳-۱۶-۱۴-۱۳ ۴۷-۴۴	۴۸۰	گرفتاری	۱۰۲-۳۱-۲۹-۲۶
۴۹۳	مؤقت	۶۷	۴۸۱	گروهی	۱۶
۴۹۴	مؤلف	۴۷	۴۸۲	گفتار	۳۴
۴۹۵	مادری	۴۳-۷	۴۸۳	گناه	۲۵
۴۹۶	مادی	۳۵	۴۸۴	گندم	۱۹
۴۹۷	مالداران	۱۴	۴۸۵	گوجر	۴
۴۹۸	مالداری	۱۴			
۴۹۹	مالی	۷۵-۷۰-۳۵-۱۴-۲ ۱۲۶-۹۸-۹۷-۹۵			

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۵۰۰	مامور	۱۰۲-۳۸	۵۱۵	متولد	۶۲
۵۰۱	مامورین	۱۲۴-۶۴	۵۱۶	مجاز	۱۴۹-۴۱-۴۰
۵۰۲	مباحثات	۱۱۴	۵۱۷	مجازات	۱۳۳-۱۲۴-۶۴-۲۷
۵۰۳	مبارک	۱۹	۵۱۸	مجرد	۱۶۱-۳۱
۵۰۴	مبنای	۴۵-۳۵-۸	۵۱۹	مجوز	۲۳
۵۰۵	متارکه	۶۴	۵۲۰	محتویات	۱۴۹
۵۰۶	مترقی	۶	۵۲۱	محراب	۱۹
۵۰۷	متشکل	۸۲-۷۱-۶۹-۴ ۱۱۰	۵۲۲	محرمیت	۳۷-۳۱
۵۰۸	متعال	۶۳	۵۲۳	محرور	۲۳-۴
۵۰۹	معتقدات	۳	۵۲۴	محکمه	-۳۵-۳۰-۲۷-۲۵ -۷۸-۶۹-۵۱-۴۰ ۱۶۰-۱۲۷
۵۱۰	متقابل	۸	۵۲۵	محکوم	-۶۲-۲۸-۲۹-۲۵ ۱۱۸-۸۵-۷۲
۵۱۱	متقاضی	۶۷-۶۵-۳۵	۵۲۶	محول	۱۲۷-۷۸-۶۹
۵۱۲	متقاعدین	۵۳	۵۲۷	محولہ	۷۴
۵۱۳	متهم	-۳۰-۲۸-۲۶-۲۵ -۱۰۲-۷۸-۳۱ ۱۳۴-۱۳۳-۱۲۷	۵۲۸	مخابرات	۲۷-۳۱
۵۱۴	متوازن	۴۳-۶	۵۲۹	مخالف	۳
			۵۳۰	مخترع	۴۷

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۵۳۱	مخدر	۷	۵۴۹	مرفه	۶
۵۳۲	مداخله	۸	۵۵۰	مرکب	۱۱۷-۱۱۶-۱۹
۵۳۳	مدارس	۱۷	۵۵۱	مرکزی	۱۵۱-۱۳۶-۶۴-۱۲
۵۳۴	مدافع	۳۱	۵۵۲	مزد	۴۸
۵۳۵	مدالها	۶۴	۵۵۳	مساجد	۱۷
۵۳۶	مدرك	۹۶	۵۵۴	مساعی	۶۳
۵۳۷	مدیون	۳۲	۵۵۵	مساوی	۱۰۰-۲۲-۱۹
۵۳۸	منكور	۱۰۲-۳۸	۵۵۶	مستحق	۵۱-۱۴
۵۳۹	مذهب	۳۵	۵۵۷	مسترد	۹۴
۵۴۰	مذهبی	۸۰-۶۶	۵۵۸	مستفید	۱۲۶-۷۰
۵۴۱	مراجعه	۱۵۶-۶۷-۶۵	۵۵۹	مستقل	-۱۱۶-۸۶-۱۲-۱ ۱۵۹-۱۵۷
۵۴۲	مراسلات	۳۷-۳۱	۵۶۰	مستقیم	-۱۴۰-۹۲-۸۳-۴ ۱۴۱
۵۴۳	مراسم	۲	۵۶۱	مستلزم	۶۵
۵۴۴	مراقبت	۶۴	۵۶۲	مسکرات	۷
۵۴۵	مراکز	۵۲-۱۷	۵۶۳	مسکن	۳۹-۳۸-۱۴
۵۴۶	مرامنامه	۳۵	۵۶۴	مسلمان	۶۲
۵۴۷	مردان	۴۴			
۵۴۸	مردم	-۵۶-۱۶-۱۳-۱۱ -۷۱-۶۶-۶۵-۶۳ -۱۳۷-۷۴-۷۳ ۱۵۶-۱۴۰			

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۵۶۵	مشخصه	۷۷	۵۸۱	معادن	۹
۵۶۶	مشرانو	۸۴-۸۲-۶۹-۶۸-۹۸-۹۷-۸۷-۸۵-۱۰۰	۵۸۲	معارف	۱۶
۵۶۷	مشروط	۱۲۹-۱۲۶-۳۵	۵۸۳	معاش	۱۵۵-۷۰
۵۶۸	مشهود	۱۰۲-۳۸	۵۸۴	معامله	۲۸
۵۶۹	مشوره	۱۳۹-۱۲۵-۱۲-۱۴۴	۵۸۵	معاهدات	۱۲۱-۹۷-۹۰-۶۴
۵۷۰	مصون	۴۰-۳۴-۳۱-۲۴	۵۸۶	معاون	۱۱۲-۶۸-۶۰
۵۷۱	مصادره	۴۰	۵۸۷	معزول	۱۳۳
۵۷۲	مصارف	۷۰	۵۸۸	معطل	۱۴۵
۵۷۳	مصالح	۷۱-۶۶-۲۴-۱۱-۱۱۲	۵۸۹	معلولیت	۱۰۸
۵۷۴	مصطلحات	۱۶	۵۹۰	معلولین	۸۴-۵۳
۵۷۵	مصوبه	۱۰۰-۹۴	۵۹۱	معنوی	۳۵
۵۷۶	مصونیت	۱۰	۵۹۲	معیشتی	۱۴
۵۷۷	مضامین	۴۵	۵۹۳	معیوبیت	۱۰۸
۵۷۸	مطابع	۳۴	۵۹۴	معیوبین	۸۴-۵۳
۵۷۹	مطبوعات	۳۴-۱۶	۵۹۵	مغایر	۱۶۱-۵۴
۵۸۰	مطرح	۹۹	۵۹۶	مفقودین	۵۳
			۵۹۷	مقاصد	۳۶-۳۵
			۵۹۸	مقامات	۳۴
			۵۹۹	مقتضیات	۱۴۹

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۶۰۰	مقدس	۷۴-۶۳-۵۴-۳-۲ ۱۴۹-۱۱۹	۶۱۲	ملی	-۱۹-۱۶-۸-۶-۵-۴ -۶۳-۵۲-۴۵-۲۰ -۶۹-۶۷-۶۵-۶۴ -۷۹-۷۵-۷۴-۷۳ -۸۷-۸۶-۸۵-۸۱ -۹۴-۹۳-۹۰-۸۸ -۱۰۲-۹۹-۹۸-۹۷ -۱۰۶-۱۰۵-۱۰۳ -۱۱۰-۱۰۹-۱۰۷ -۱۴۳-۱۳۴-۱۱۱ -۱۴۷-۱۴۵-۱۴۴ -۱۵۱-۱۵۰-۱۴۹ -۱۵۹-۱۵۵-۱۵۳ ۱۶۱-۱۶۰
۶۰۱	مقررات	۷۶			
۶۰۲	مقرریها	۹۱			
۶۰۳	مکافات	۱۲۴			
۶۰۴	مکالمات	۳۱			
۶۰۵	مکتوب	۳۷			
۶۰۶	مکلف	-۴۲-۳۸-۲۴-۱۵-۶ -۵۷-۵۰-۴۴-۴۳ ۱۲۹			
۶۰۷	ملت	-۸۱-۶۹-۶۳-۴ ۱۵۸			
۶۰۸	ملتوی	۱۴۷			
۶۰۹	ملحق	۷			
۶۱۰	ملحوظات	۸۰-۶۶			
۶۱۱	ملکیت	۴۱-۴۰-۹			
۶۱۳	ممثل	۱۴۳			
۶۱۴	ممنوع	۴۹-۳۰-۲۲			
۶۱۵	منابع	۹			
۶۱۶	مناطق	۶			
۶۱۷	منافع	۶۳-۴۰-۸			
۶۱۸	مناقضی	۷۶-۶۵-۳۵			
۶۱۹	منبر	۱۹			

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۶۲۰	منحل	۳۵	۶۳۰	موافقه	۱۴۳-۹۴
۶۲۱	مندرج	-۶۰-۵۹-۳۵-۳۴	۶۳۱	موجب	-۵۱-۵۰-۴۰-۳۲ ۷۵
		-۶۸-۶۶-۶۴-۶۲	۶۳۲	موجبات	۳۵
		-۱۱۱-۹۰-۶۹	۶۳۳	موضوع	-۹۳-۹۲-۷۸-۶۹ ۱۲۷-۱۰۲
۶۲۲	منشی	۱۱۲-۷۸	۶۳۴	میثاقها	۹۰
۶۲۳	منسوب	۶۹-۳۱	۶۳۵	میعادی	۳۱
ن					
۶۲۴	منظور	-۵۳-۵۲-۳۵-۱۴	۶۳۶	نایب	۱۱۲-۸۷
		-۶۴-۶۱-۵۸-۵۴	۶۳۷	ناشی	۱۲۷
		-۹۷-۹۵-۷۵-۷۰	۶۳۸	نافذ	-۱۰۰-۹۸-۹۴-۲۷ -۱۶۱-۱۵۰-۱۲۴ ۱۶۲
		-۱۳۳-۱۳۲-۱۲۹			
		-۱۵۰-۱۴۹-۱۳۷ ۱۵۹			
۶۲۵	منفصل	۱۹	۶۳۹	نتایج	۱۶۰-۸۳-۶۱-۴۷
۶۲۶	منقسم	۱۳۶	۶۴۰	نخستین	۱۰۲-۷۹
۶۲۷	مواخذه	۱۳۲	۶۴۱	نشان	۱۹
۶۲۸	مواد	۲۷	۶۴۲	نشانها	۶۴
۶۲۹	مواظبت	۶۳	۶۴۳	نشر	۱۵۴-۲۴-۱۶-۱۲

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون	شماره	موضوع	مواد قانون
۶۴۴	نصاب	۴۵-۳۵	۶۶۰	همزمان	۶۰-۸-۶
۶۴۵	نص	۷۶	۶۶۱	همکاری	۱۳۹
۶۴۶	نظارت	۱۵۷-۱۵۶-۵۸	۶۶۲	هنر	۴۶
۶۴۷	نظام	۱۴۹-۱۱۸-۸۳-۱۰	۶۶۳	هنگام	-۱۰۶-۱۰۲-۱۰۱ ۱۱۵-۱۱۳
۶۴۸	نظریه	۱۰۱-۹۸	و		
۶۴۹	نفوس	۸۳	۶۶۴	وابسته	۳۵
۶۵۰	نقض	۵۸	۶۶۵	واجب التعمیل	۱۲۹
۶۵۱	نمایندگان	۸۴-۶۴-۴	۶۶۶	واجد	۱۱۸-۸۵-۷۲-۶۲
۶۵۲	نماینده‌گی	۸۳-۸۱-۶۴-۴۱	۶۶۷	واحد	۹۰-۷۷-۴۲-۱
۶۵۳	نورستانی	۱۶-۴	۶۶۸	والدین	۶۲
۶۵۴	نوشته	۳۴	۶۶۹	وثایق	۸۶
۶۵۵	نصوص	۱۱۹-۳۵	۶۷۰	وجایب	۴۹-۲۲ در فصل دوم
ه					
۶۵۶	هجرت	۱۸	۶۷۱	وحدت	۵۹-۶
۶۵۷	هجری شمسی	۱۹-۱۸	۶۷۲	وخیم	۱۴۳
۶۵۸	هزاره	۴	۶۷۳	ورزشهای	۵۴
۶۵۹	همجواری	۸	۶۷۴	وزراء	-۷۷-۷۴-۷۳-۷۱ -۹۳-۹۲-۹۱-۸۰ ۱۳۹

رهنمای قانون اساسی به ترتیب الفبا

شماره	موضوع	مواد قانون
۶۷۵	وزیر	۷۸-۷۰-۶۸-۵۲ ۱۰۶-۹۳-۹۱-۸۳
۶۷۶	وسیله	۳۷-۳۴-۳۰
۶۷۷	وضع	۷۶-۷۵-۴۲-۱۷ ۱۴۵-۱۳۶-۱۳۰
۶۷۸	وظایف	۷۵-۷۴-۶۸-۵ ۸۸-۸۷-۷۷-۷۶ ۱۳۹-۱۱۷-۱۰۸
۶۷۹	وظیفه	۱۱۹-۴۶
۶۸۰	وفات	۶۸-۶۷-۶۱-۶۰
۶۸۱	وقایه	۵۲
۶۸۲	وکیل	۸۳-۳۱
۶۸۳	ولایت	۱۳۶-۸۴-۸۳ ۱۳۹-۱۳۸
۶۸۴	ولسوالی	۱۴۰-۱۱۰-۸۴
۶۸۵	ولسی	۶۹-۶۸-۶۴-۱۲ ۸۲-۷۹-۷۷-۷۲ ۸۹-۸۶-۸۵-۸۳ ۹۷-۹۴-۹۲-۹۱ ۱۰۴-۱۰۰-۹۸ ۱۵۷-۱۲۷-۱۱۷